STRIPSCHRIFT

FRANÇOIS SCHUITEN
PETER VAN DONGEN

NUMMER 433 • €7,00

PETAR MESELDŽIJA

→ REDACTIO

Veel media pakten het nieuws van *Stripschrift* over het verdwijnen van de Marten Toonderprijs snel op. Het ANP en Novum, *NOS.nl*, *Nu.nl*, Radio Rijnmond, de landelijke dagbladen, radioprogramma *Met het oog op morgen* en een aantal bibliotheekwebsites, om er maar een paar te noemen. Zelfs Wikipedia maakt al melding van het afschaffen van de prijs in 2013. Opvallend stil blijft het in stripland zelf. Nauwelijks stripmakers die zich roeren en bij de Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers blijft het – in ieder geval naar buiten toe – helemaal stil. Hanco Kolk en Jean-Marc van Tol (initiatiefnemers) geven op *Stripelmagazine.be* hun mening. Kolk reageert gelaten: 'Het is niet het einde van de wereld; er wordt meer bezuinigd' en zegt deze reactie van veel collega's te horen. Van Tol reageert heftiger; hij is 'teleurgesteld en letterlijk ziek geweest van het stopzetten'. Dick Matena vindt het een aanfluiting en een schande: 'Het bewijst maar weer eens dat strips in Nederland niets voorstellen'. Het Stimuleringsfonds Creatieve Industrie (SCI) houdt op zijn website de boot ook al af: 'Het is niet ons initiatief en wij besluiten niet tot de uitreiking ervan'. Verder wordt gemeld dat er nog steeds ruimte is voor initiatiefnemers om een nieuwe aanvraag in te dienen voor subsidiëring! Alsof een zelfde plan opeens wèl kans van slagen zou hebben. Iets soortgelijks maar dan voor jong talent zou de meeste kansen hebben, was de tip van het Stimuleringsfonds voor Architectuur (SFA), de voorganger van het SCI. Misschien iets minder geld steken in reorganiseren en wellicht meer geld uittrekken voor een fatsoenlijke staatsprijs voor strips zou onze tip zijn. Stripmakers van Nederland: op de barricaden!

→ OMSLAG

Op het omslag staat een schilderij dat Petar Meseldzija voor een Amerikaanse verzamelaar heeft gemaakt. Hij liet zich inspireren door het korte Robert E. Howard-verhaal *The Frost Giants Daughter*. Maar dan zonder dochter! Het is ook het enige verhaal van Howard dat Petar ooit gelezen heeft. Wel kende hij de strips van *Conan*, ook een creatie van Robert E. Howard. Die waren wijd verspreid op de Balkan en dus ook in Servië waar de tekenaar vandaan komt.

INHOUD

2 ACTUA

10 STARS & STRIPS
Olav Beemer

12 PETAR MESELDZIJA
Hennie van der Zouw

18 PETER VAN DONGEN
Teus de Kruijf

27 LIEVE LEZERS
Peter Breedveld

28 FRANÇOIS SCHUITEN
Erik van der Hoeven

30 MARQ DENKT
Marq van Broekhoven

32 DE BOVENTOON

41 HEINZ SERVICE SPREAD

Ga eens dood!

De Nederlandse Vereniging voor een Vrijwillig Levenseinde (NVVE) is een actieve vereniging, die natuurlijk veel leden kwijtraakt maar die zich ook mag verheugen in nieuwe aanwas. In Nederland telt de NVVE nu 140.000 leden. Begin dit jaar bestond de vereniging veertig jaar. Ter gelegenheid daarvan is bij uitgeverij De Harmonie onder de uitnodigende titel *We gaan u eens lekker doodmaken* een bundeling verschenen van cartoons die Peter de Wit eerder in het verenigingsorgaan *Relevant* publiceerde.
Het mooi uitgegeven boekje bevat een aantal harde tot zeer harde grappen die, niet verwonderlijk, het naderend levenseinde tot onderwerp hebben. Naast zijn dagelijkse praktijk in *De Volkskrant* heeft dr. Sigmund kans gezien om zich, met vele anderen, via deze bundel in de dood te verdiepen. *We gaan u eens lekker doodmaken* (ISBN 978-90-76168-71-5, 64 pagina's, zwart/wit, €12,50) is, zoals we van Peter de Wit mogen verwachten, een zeer grappige bundel die, ook zonder bijbedoelingen, cadeau kan worden gegeven. BP

Heruitgave van Blueberry-epos

Na alle lovende kritieken bij het verschijnen van het tweeluik *De mijn van Prosit/Het spook van de goudmijn* in 2011, bestond er bij uitgeverij Sherpa geen twijfel meer om opnieuw een aantal verhalen uit de serie *Blueberry* op een luxe wijze uit te geven. Gekozen is voor het langlopende epos over Blueberry die tracht een grote goudschat te traceren en veilig te stellen in opdracht van het Amerikaanse leger.

Het verhaal loopt in de reguliere reeks negen albums door. Opmerkelijk is dat Sherpa besloten heeft de uitgave van deze verhaallijn af te ronden in drie delen met daarin vijf albums. In het eerste deel worden *Chihuahua Pearl* en *De man die $500.000 waard was* gebundeld, in 2014 gevolgd door *Ballade voor een doodskist/Vogelvrij verklaard* en in 2015 door *Angel Face*. Hoewel een deel van het verhaal eindigt, loopt het scenario echter nog door in de titels *Gebroken Neus*, *De lange mars*, *De ongrijpbare Navajo's* en *De laatste kaart*.

Het boek (ISBN 978-90-8988-042-0, 104 pagina's, kleur, harde kaft, €49,95) bevat een dossier met de omslagtekeningen van de albums en enkele illustraties, plus twee losse bijlagen. Eén ervan hoort bij het eerste *Blueberry*-deel uit 2011. Daarin wordt uitgelegd waar de oorsprong van het tweeluik ligt. De tweede bijlage is een aanvulling op *De wraak van Arn* uit 2006. TdK

→ SUVAAL

VROEGER WERD ER GEZEGD DAT DE HELFT VAN DE TEKENAARS ALS FRANQUIN PROBEERDE TE TEKENEN EN DE ANDERE HELFT ZIJN BEST DEED OM DAT NIET TE DOEN...
L'OMBRE DU Z

DE STRIPWERELD LEEFT, EN HOE! OP DEZE PLAATS GEEFT STRIP-COLUMNIST ERWIN SUVAAL HIEROP ZIJN PERSOONLIJK COMMENTAAR.

ERWIN.SUVAAL@STRIPSCHRIFT.NL

De vrouwen van Jan Bosschaert

Jan Bosschaert timmert al veertig jaar aan de weg als maker van strips. De afgelopen jaren ontwikkelt hij zich echter steeds meer als kunstenaar en illustrator. Hij maakt vele illustraties voor ondermeer de BRT, uitgeverij Averbode, weekblad *Panorama* en boeken van Marc de Bel en hij ontwerpt platenhoezen en affiches. Uitgeverij Arcadia – die al eerder in haar collectie Greyline Artistique een uitgave van Jan Bosschaert *(Duivels ondergoed)* op de markt bracht – benadrukt vooral zijn portretten en tekeningen van personen in het artbook *Dossier Jan Bosschaert* (ISBN 978-90-769-2698-8, hk, 64 pagina's, kleur en zwart/wit, €49,95). Hierin wordt een verzameling van zijn favoriete tekenobject getoond: de vrouw. Daar waar hij zich samen met Urbanus in *De vergeverniste vernepelingskes* nog van de olijke en ondeugende kant laat zien, zien we in dit kunstboek meer erotisch werk rond wulpse jonge dames. Zijn tekenwerk is zwierig; veel van de tekeningen zijn potloodschetsen. Het middenkatern in kleur bevat meer schilderachtige taferelen en afbeeldingen van dieren.

Van de uitgave bestaat ook nog een luxe editie met een schetsboek en seriegrafie (ISBN 978-90-769-2699-5, €99,95). Alle boeken zijn gesigneerd door de auteur. TdK

ADVERTENTIE

MARTEN TOONDER
KAPPIE
en de zeeheks

SLECHTS €9,95 per deel

Sakkers!

Presentatie op
De StripBazaar van de
eerste 2 nieuwe titels

21 en 22 september
De Bazaar – Beverwijk

WWW.STRIPSTIFT.NL

SLECHTS €9,95 per deel

MARTEN TOONDER
KAPPIE
en de woeste Pochtli

Wat een mop!

Peter Jos de Vries, geboren in 1965 in Gieten (Drenthe) en in 1990 afgestudeerd aan de Constantijn Huygens Kunst-academie in Kampen, is sinds tien jaar in Amsterdam actief met zijn Buro Blauw-Brug. Vanaf 1980 zijn cartoons van Pejo – zijn pseudoniem – elke week te bekijken in een aantal noordelijke huis-aan-huis-bladen. Ook verscheen de wekelijkse strip *Kornelis Klinkhamer* in *De Ommelander Courant* en andere uitgaven van de Noordpers. Sinds jaar en dag is zijn werk te bewonderen in het Amsterdamse *MUG Magazine*, waaraan ook Peter van Straaten en Joep Bertrams meewerken. Cartoons van Pejo zijn ondermeer tentoongesteld in Rotterdam, Belgrado, Athene en Madrid. Recent is de bundel *Wat is de mop?* verschenen met een selectie cartoons en illustraties uit de periode 1980-2012. Het mooi uitgegeven *Wat is de mop?* (ISBN 978-90-819208-0-3, hk, 100 pagina's, €12,50) is zowel Nederlands- als Engelstalig en laat de lezer kennismaken met de zeer herkenbare stijl van Pejo en zijn originele kijk op een groot aantal zaken. BP

Een boek vol auto's van Ever Meulen

Ever Meulen, pseudoniem van Eddy Vermeulen (Kuurne, België, 12 februari 1946), houdt van auto's. In *Automotiv* (uitgeverij Oog & Blik/Bezige Bij, ISBN 978-90-5492-368-8, 176 pagina's, kleur, hk met stofomslag, €49,95) wordt zijn passie voor auto's uitvoerig uit de doeken gedaan. De samenstellers hebben er voor gekozen om de loopbaan en het succes van Ever Meulen te vertellen aan de hand van bijna tweehonderd auto-illustraties die thematisch zijn verdeeld over elf hoofdstukken. Het gaat om tekeningen voor affiches en artikelen, ontwerpschetsen, fantasieauto's en probeersels uit zijn eerste jaren. Prachtig bij voorbeeld zijn de strippagina's die hij tekende over autocoureur Chuck waarbij hij overduidelijk geïnspireerd werd door Jean Gratons *Michel Vaillant*. Als in de loop der jaren zijn stijl zich ontwikkelt zijn de kenmerkende klare lijnen steeds vaker te zien. *Automotiv* is een prachtig blader- en kijkboek geworden. TdK

ADVERTENTIE

PAULUS
DE BOSKABOUTER
Getekend en verteld door JEAN DULIEU
BOUTERBIJTERS IN HET BOS
BOUTERBIJTERS IN HET BOS
Deel 23 in de Rode Reeks
Bouterbijters is het laatste boek van deze serie.
Maak uw verzameling nu compleet!
Overal verkrijgbaar, ook op onze nieuwe site:
www.demeulder.nl

Zo overleef je de brugklas!

Francine Oomen boekt veel succes met haar kinderboekenreeks '*Hoe overleef ik...*', die met name op meisjes is gericht. Het zijn leuke doelgroepverhaaltjes met praktische tips over onderwerpen als school, liefde, puberteit en vakantie. Vaste illustratrice is Annet Schaap. Van één van de delen, *Hoe overleef ik de brugklas* is ook een stripversie verschenen (Querido, ISBN 978-90-451-1313-5, €12,50).

Schaap had al wat ervaring met strips. Ze maakte in 2011 nog de strip *Mama...? Ik?! – Dagboek van mijn 9 maanden* over haar zwangerschap in haar typische zwierige tekenstijl. Ook aan onder andere *Taptoe* heeft ze bijdragen geleverd.

Het allereerste *Hoe overleef ik...*-stripboek is vooral bedoeld voor kinderen uit groep zeven en acht en brugpiepers. De strippagina's worden overigens afgewisseld met een briefwisseling tussen hoofdpersoon Roos en haar vriendje Jonas. Die corresponderen via e-mail over onderwerpen als roken, pesten, problemen thuis, leraren en school. Waarschijnlijk zijn er teksten uit het gelijknamige boek gebruikt want de zogenaamd afgedrukte e-mails zijn wel erg lang.

In het *Hoe overleef ik...*-tijdschrift verschijnt de strip ook, dus wie weet volgt er nog eens een deel twee. Het enige jammere aan dit eerste stripalbum is de uitvoering. Het lijkt er op dat Querido naar de Multicopy is gegaan in plaats van naar een drukkerij. Het binnenwerk ziet er uit als een bundel kleurkopieën op glanzend papier. RS

Broddelwerk over medium strip

De *WWW*-reeks, *Wij willen weten*, van de Arnhemse uitgeverij Ellessy is een reeks informatieve, laagdrempelige themaboeken voor oudere kinderen en volwassenen. In de reeks is in 2012 het deel *Stripverhalen* (ISBN 978-90-8660-023-6, €11,95) verschenen van Arno van Dijk. Hij belicht in een dozijn hoofdstukken via allerlei invalshoeken het medium strip.

Van Dijk gaat in zijn beschrijving van de ontwikkelingen van het beeldverhaal wel erg kort door de bocht. Zo laat hij de bloeiperiode van de strip in 1960 eindigen, waarna volgens hem perioden van terugval (1960-1970) en verdere terugval (1970-2000) aanbreken. De opkomst van het Franse stripblad *Pilote* en de undergroundcomics zijn hier in zijn ogen debet aan.

Naast dat deze beschrijving historisch onjuist is, de jaren 1960 waren bij voorbeeld een bloeitijd voor strips, gaat Van Dijk voorbij aan allerlei interessante stripbewegingen, zoals de opkomst van de volwassenenstrip in de jaren 1970. De auteur is te zeer gericht op het verschijnsel stripblad. Jammer genoeg bespreekt hij in het hoofdstuk over de huidige tijd dan ook amper webcomics en schaart hij een hogere beroepsopleiding als Artez onder één noemer als een zelfstudie van het NTI.

De uitgave van 84 pagina's bevat ook een tekortschietende begrippen- en een bronnenlijst. *Stripschrift* ontbreekt bij voorbeeld in het overzicht van informatiebronnen over strips.

Verder ontbreken er plaatjes, met copyright als zwak excuus, en dat is altijd een zwaktebod in een boek over strips. Uitzondering vormen een paar voorbeelden van *Faith McLeon*, een strip die de auteur ooit zelf heeft gemaakt. *Stripverhalen* schiet eigenlijk op zoveel fronten tekort dat het als educatieve uitgave over het medium strip is mislukt.

Curieus is ook nog deel 26 uit de *WWW*-reeks, die inmiddels ruim veertig delen telt. Dit deeltje over Walt Disney is nog steeds niet verschenen. Als dat net zulk broddelwerk wordt als *Stripverhalen* zou ik het, als ik uitgeverij Ellessy was, lekker laten zitten. RS

→ FLITSEN

➲ Het jaarlijkse cadeautje van *Brabant Strip Magazine* deze zomer is een stripboek van Erik Vandemeulebroucke. De tekenaar maakte eerder strips als *Jim Lont* en *De bokkesprongen van Berreke Bluf*. Deze laatste strip was in 1974 verkrijgbaar door stickers te verzamelen en in te plakken. ➲ Ter nagedachtenis aan de in 2012 overleden Minck Oosterveer brengt zijn vrouw een speciale editie uit van *Storm – De banneling van Thoem*. Deze editie bevat alle potloodtekeningen van Oosterveer. Liefhebbers kunnen het album – oplage vijftig exemplaren – kopen voor €295 en krijgen daarbij een op A2-formaat geschetste pagina. Mail naar *minckspecialeuitgave@hotmail.com* voor informatie of een reservering. ➲ Met in 2014 het wereldkampioenschap voetbal in aantocht speelt uitgeverij Dargaud daar handig op in door de strip *I.R.S. Team* uit te brengen die over corruptie bij de Fifa gaat. In de vierdelige serie spelen personages mee uit de series *I.R.S.*, *I.R.S. – All Watcher* en *Empire USA*. ➲ Op 24 en 25 augustus vond voor de 28e keer het Brabants Stripspektakel in Valkenswaard plaats met dit keer een bijzondere tentoonstelling van platenhoezen, getekend door striptekenaars. ➲ *Eppo 16* van dit jaar is een *Pep*-special geworden. *Pep* was samen met *Sjors* de voorloper van het blad *Eppo*. In dit nummer verschenen oude strips getekend door tekenaars van nu. Mars Gremmen tekende bij voorbeeld *De generaal* en Daniël van den Broek wierp zich op *De Argonautjes*. *Baron van Tast* werd door René Uilenbroek van een nieuw jasje voorzien en Jeroen Steehouwer deed hetzelfde met *Johnny Goodbye*. ➲ Uitgeverij Hum! gaat behalve *Philémon* nu ook strips van *Tex Willer* uitgeven. Niet zo verwonderlijk als je weet dat achter de uitgeverij onder meer Erik van Helvoort, een grote *Tex Willer*-fan en -verzamelaar, schuilgaat. De eerste die bij Hum! het spits afbijt is auteur Colin Wilson met *De laatste rebel*. ➲ Vandersteen-liefhebbers opgelet. Eind augustus zijn er twee delen van *De vrolijke bengels* in de *Collectie Fenix* verschenen, een reeks

Digitale horrordetective: Ravenous

Een strip zonder boek. Het is dan ook niet verwonderlijk dat de nieuwe app/strip van Erik van Os – *Ravenous* – anders leest dan een 'normale' strip. Zo zijn er bij voorbeeld geen tekstballonnen en bijna geen *'gutters'*, oftewel witruimtes tussen de verschillende plaatjes. De lezer, of is het de kijker, moet, om van het ene naar het andere plaatje te komen, *swipen*. Het is zeker gedurfd van Van Os om zijn nieuwe werk digitaal uit te brengen. Makkelijk was het overigens niet: Apple laat immers niet zomaar dit soort nieuwe initiatieven toe in zijn uiterst exclusieve Appstore. Er was een geëmotioneerde brief voor nodig om het *review team* van Apple ervan te overtuigen de app alsnog beschikbaar te maken.

Het probleem was vooral dat *Ravenous* niet als boek in de digitale boekwinkel van Apple beschikbaar moest worden gesteld maar als app; zo heeft Van Os zijn werk immers ontwikkeld. Dat het echt om iets digitaals gaat merk je vooral op de spannende momenten, en die zijn er in erotisch en horroresque opzicht genoeg. Je gaat dan de 'pagina's' steeds sneller weg *swipen*. Al heeft Van Os niet volledig gebruik maakt van de nieuwe mogelijkheden die een digitale comic biedt, zoals bij voorbeeld geluid en het gebruik van verschillende lagen.

Qua verhaal is *Ravenous* een spannende gotische *whodunit* die draait om een in discrediet geraakte en cocaïnesnuivende inspecteur, een afstotelijke seriemoordenaar en twee sexy studentes.

De tekenstijl van Erik van Os en de keuze voor zwart/wit complementeren het spannende verhaal, dat ten dele is gebaseerd op een nachtmerrie die de auteur ooit heeft gehad. De auteur heeft in de app nog een paar interessante schetsen als extraatjes gezet. RSp

Meer info: *www.ravenous.nl*

van uitgeverij Brabant Strip. ➲ Begin augustus bracht het weekblad *Spirou* ter gelegenheid van het verschijnen van de tweede *Smurfen*-film een *Smurfen*-special uit. Olivier Schwartz maakte voor de gelegenheid een fraaie omslagtekening. ➲ De troonswisseling in België gaat ook in de stripwereld niet ongemerkt voorbij. De reeks *Albert & Co* van Charel Cambré is eind juli omgedoopt naar *Filip & Co*. De gagserie wordt in Vlaanderen voorgepubliceerd in *Story*. Deel 6 uit de serie heet nog wel *Albert & Co* en verschijnt bij uitgeverij Ballon Media in plaats van bij Glénat. ➲ In 2005 en 2006 verschenen de eerste twee delen van *Don Lawrence – The Legacy*. In deel 1 speelde *Storm* de hoofdrol en in deel 2 waren dat vrouwen *(Women)*. Deel 3 – *Grenzen* – verschijnt dit najaar met daarin schets- en illustratiewerk uit het archief van Don Lawrence waaronder erotisch werk. ➲ Op Facebook loopt een wedstrijd waarbij de volgers van de groep *Astérix et Obélix* wordt opgeroepen een eigen omslagontwerp voor het nieuwe *Asterix*-album te maken en in te sturen. De winnaar, die gekozen wordt door medewerkers van de uitgeverij en de nieuwe auteurs Didier Conrad en Jean-Yves Ferri, ontvangt een gesigneerd album met een omslag van zijn eigen ontwerp. De top 6 wordt ook uitgenodigd voor de speciale openingsfestiviteiten die in het najaar plaatsvinden. ➲ In 2010 verscheen het 21e en laatste deel van *Ravian*. Dachten we! In september maakt de reeks in ieder geval in Frankrijk een doorstart met het verschijnen van deel 22. De inhoud bestaat uit negen korte verhalen. De titel luidt *Souvenirs de Futurs*. ➲ Bij uitgeverij De Harmonie verschijnen dit najaar nieuwe boeken van illustrator Paul Faassen *(Dieren zonder honger)*, Peter van Straaten *(Schande* – nieuwe erotische prenten), Gummbah *(De avonturen van Wim Kut)* en Peter de Wit *(Sigmund drieëntwintigste sessie)*. Van Van Straaten verschijnt ook nog *Peter's Zeurkalender 2014*. Vermeldenswaard is verder de nieuwe uitgave van Ursus Wehrli, *Kunst aan (de) kant!*, de hilarische opvolger van de ook in *Stripschrift* besproken sequentiële uitgave *Opruimen, dat is de kunst!* ➲ De fraaie heruitgave in harde kaft van *Michel Vaillant* is bij uitgeverij Graton alweer gestopt na deel 13. Tenminste... in 2013 en 2014 zijn verder geen delen meer voorzien. Een slecht voorteken... ➲ Op 3 oktober verschijnt bij uitgeverij Oog & Blik *Bob Dylan Illustrated* van Theo Bogart, een alias van Theo van den Boogaard. In het boek verstript Bogart de teksten van poplegende Bob Dylan en dompelt hij de lezer onder in de poëtische wereld van Dylans teksten. ➲ Op 31 augustus 2013 was het exact vijftig jaar geleden dat één van Nederlands bekendste kinderboekenschrijvers en onderwijzers, W.G. van de Hulst (1879–1963), overleed. Van de Hulst maakte met zijn zoon, W.G. van de Hulst jr., ook diverse strips, zoals *Inde Soete Suikerbol*. Ter gelegenheid van deze gebeurtenis vinden komend najaar diverse activiteiten plaats in Utrecht, de stad waar Van de Hulst zijn hele leven woonde en werkte. De jubileumviering omvat onder andere een expositie met originele handschriften, foto's en unieke parafernalia, tochten per paardentram langs alle belangrijke Van de Hulst-locaties in Utrecht, een bijzondere heruitgave van de klassieker Het Gouden Voorleesboek en feestelijke programma's op 21 september en 28 oktober. Meer info: *www.het literatuurhuis.nl/festivals/wgvdhulstfestival* ➲ In Frankrijk zag een nieuw stripinformatieblad het licht: *Kaboom*. Met vooral veel interviews. Ook is er een nieuw stripblad verschenen, *M-BD*, gewijd aan het werk van amateurtekenaars. Meer info: *www.mbdmag.eu* ➲ Waar het Franstalige blad *Historia* eerder al twee delen wijdde aan de historische kaders van de *Kuifje*-verhalen verscheen deze zomer een special die een aantal *Lucky Luke*-klassiekers langs de historische meetlat legt. *Les personnages de Lucky Luke et la véritable histoire de la conquête de l'Ouest* is een betaalbare uitgave (€8,90) die met name in Franse en Belgische kiosken te vinden is. ➲ Het Amsterdamse filminstituut Eye presenteert tot en met 22 september 2013 een grote tentoonstelling over Federico Fellini, één van de gezichtsbepalende meesters van de naoorlogse Italiaanse cinema. Er is ook aandacht voor Fellini's tekentalent en zijn samenwerking met Milo Manara. ➲ Op 3 oktober is er in het Nederlands Stripmuseum in Groningen een reünie voor iedereen die ooit heeft meegewerkt aan *Wordt Vervolgd*, het bekende tv-programma van weleer. Het vindt plaats in het kader van de 30e verjaardag van dit initiatief van Han Peekel. Er komt aansluitend ook een tentoonstelling.

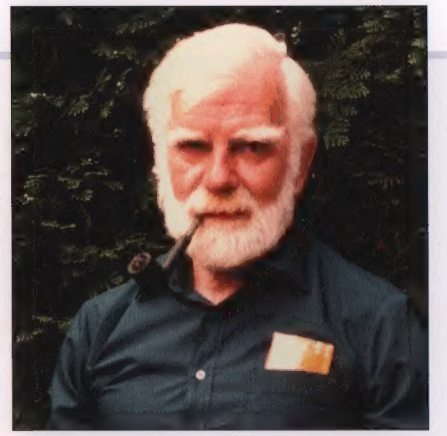

Herinneringen aan Gerrit Stapel 1921 - 2013

Gerrit Stapel heb ik leren kennen rond het jaar 1964.
Ik was toen in Son komen wonen, mijn vader had een muziekwinkel en met zijn broers samen een gitarenfabriek. Ik kende er nog niemand, maar zag na een paar weken steeds een stel jongens het huis voorbijfietsen die naar binnen keken. Op een bepaald moment werd er aangebeld en stelden ze zich voor. Ze bleken in een bandje te zitten en hadden gehoord dat wij wat met gitaren te maken hadden. Het oog van één van hen werd direct getrokken door iets wat in de hoek stond: een elektrische gitaar.
Ik werd uitgenodigd in de band mee te komen doen en vooral niet te vergeten die elektrische gitaar mee te nemen. Ik kon zelf nauwelijks spelen, had wat akkoorden van mijn vader geleerd, en toen ik in de oefenruimte aankwam werd meteen de elektrische gitaar die ik had meegenomen geconfisceerd en werd ik veroordeeld tot de theekistbas.
De gitarist was Steven Stapel, de zoon van Gerrit die ik later leerde kennen. Het was een leuke tijd en op een bepaald moment werd ik ook bij Steven thuis uitgenodigd. Daar zat zijn vader aan een kleine tafel te tekenen. Ik herinner me dat we altijd rustig moesten doen om hem niet te storen. Later leerde ik hem beter kennen, een gereserveerde vriendelijke en bescheiden man, die zich altijd heel markant uitdrukte. Hij had een uitgesproken mening waar hij niet vanaf te brengen was.
Later hoorde ik, dat als discussies de kant opgingen waarbij hij het wel eens niet bij het rechte eind kon hebben, hij opstond en piano ging spelen, of vroeg of er iemand nog wat wilde drinken. Het tekenen was toen in onze relatie nog niet aan de orde.
Op een bepaald moment, jaren later, had ik mezelf met Peter Coolen (Peer) op het tekenen van strips gestort. We hadden wat strips getekend, en ik nog later de eerste schetsen voor een figuurtje met rood haar en een grote bril dat later *Eppo* genoemd zou worden.
Gerrit zag de eerste schetsen en gaf daar zijn commentaar op. Hij beloofde me een paar scenario's te maken en heeft dat toen ook gedaan. Ik heb die uitgewerkt en de rest is bekend.

Toen ik daarna met *Falco en Donjon* begon, heeft hij daar ook een mooi verhaal voor geschreven. Historie en met name de geschiedenis van Koning Arthur waren zaken waar hij veel van wist en veel over gelezen had.
's Avonds hadden we lange gesprekken waarin hij zijn eruditie en kennis op het gebied van de oude Amerikaanse krantenstrip, de comic, demonstreerde. Iets anders bestond er voor hem eigenlijk niet. Hij had wel waardering voor een aantal andere, voornamelijk Belgische auteurs, als André Franquin, maar de comic was heilig voor hem. Dat gold ook voor de jazz uit de dertiger jaren van de vorige eeuw. Hij speelde uitstekend jazzpiano en wist ook veel anekdotes uit die tijd te vertellen. Gerrit was een uitstekend verteller en performer, en had zeker, als hij daarin was doorgegaan, een groot acteur kunnen worden. Op school haalde hij voor declameren al de hoogste cijfers.
De strips werden vroeger nog met de post opgestuurd naar de krant en we zagen hem vaak lopen met een pakketje onder de arm naar de brievenbus.
Gerrit was volgens mij in zijn hart meer illustrator (hij was ook een grote bewonderaar van Arthur Rackham) dan een échte striptekenaar, hij heeft ook altijd een beetje in de schaduw geleefd van Hans G. Kresse, maar had daar volgens mij niet zoveel problemen mee.
Hoewel hij, zoals hierboven vermeld, wel een uitstekend verteller was, was een scenario schrijven iets dat hij liever aan een ander overliet. Wat literatuur betreft was vooral Jane Austen één van zijn stokpaardjes, hij kon uren over *Pride and Prejudice* vertellen.
Waar hij wel problemen mee had was zijn jeugd. Thuis heeft hij nooit enige erkenning gekregen van zijn ouders, iets dat hij zijn leven lang met zich heeft meegedragen. Hij was ook niet echt zakelijk, geld interesseerde hem niet.
Later verhuisde hij met zijn gezin naar Castricum, en zijn we elkaar lange tijd uit het oog verloren. Vele jaren daarna verhuisde hij weer naar Eindhoven, waar we de draad weer opgepakt hebben, zij het minder frequent. Het tekenen ging hem toen al moeilijker af, en na een aantal jaren is hij er mee gestopt omdat zijn ogen te slecht werden. Zijn contact met Martin Lodewijk was erg belangrijk voor hem, ze hadden samen vaak lange telefoongesprekken over strips (oude Amerikaanse comics uiteraard) maar met name over muziek. Martin is net als Gerrit (en ik) een groot liefhebber van de oude Amerikaanse jazz. Martin stuurde me vaak muziek op die ik dan op cd zette, we hebben toen een keer een cd-speler voor hem gekocht die daar maanden heeft gestaan, omdat hij niet wist hoe hij werkte (en ook eigenlijk geen zin had dat uit te zoeken).
Gerrit had niks met techniek, computers en dergelijke. Televisie keek hij nooit. Het ding stond daar nog sinds zijn verhuizing met het netsnoer opgerold op de grond. Later toen hij naar een bejaardenflat was verhuisd ben ik er nog een paar keer geweest. Hij werd nu echt oud, maar zijn geest was ongelofelijk helder: hij kon op zijn 92e nog hele stukken Brederode declameren of de rede van Marcus Antonius bij het overlijden van Julius Caesar.
Zijn toenemende erkenning in de stripwereld van de laatste jaren deed hem goed; hij kon zelf niet geloven dat hij voor een groot aantal mensen een tekenaar met een bijzondere betekenis was, en verbaasde zich daarover. Hij was een getalenteerd, markant mens, voor wie het leven niet altijd gemakkelijk is geweest; hij was altijd zichzelf en heeft het zich daardoor ook niet altijd gemakkelijk gemaakt, maar had daar vrede mee.
Ik zal hem missen.

Uco Egmond

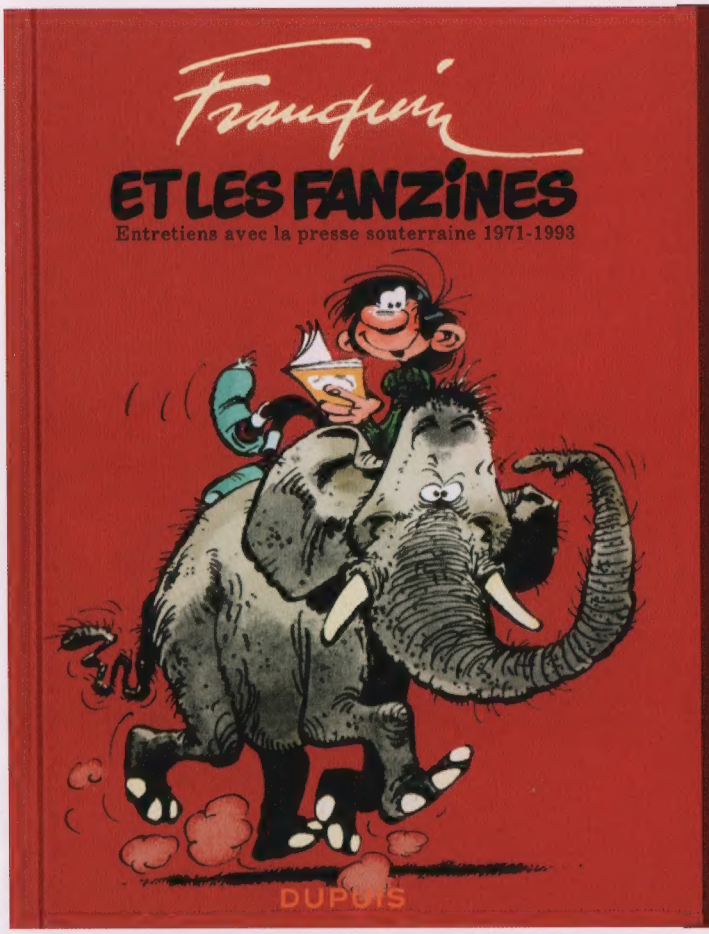

Interviews met Franquin voor de fijnproever

In het kader van '75 jaar Robbedoes' heeft uitgeverij Dupuis onder veel meer uitgaven een bundel interviews met André Franquin uitgebracht die tussen 1971-1993 in de vakpers hebben gestaan. Franquin was natuurlijk één van de vlaggendragers/ boegbeelden van *Robbedoes* en ook van Dupuis. Het overgrote deel van de vraaggesprekken in *Franquin et les fanzines* (ISBN 978-2-8001-5638-5, hk, 480 pagina's, E28) is van origine Franstalig, maar het interview uit *Stripschrift 66* van juni 1974 is ook – vertaald natuurlijk – opgenomen. *Stripschrift* is, volgens de samensteller van de interviewbundel, *'un monument du fandom international'* waarin alle belangrijke striptekenaars aan het woord komen, en dus ook Franquin. Beter kunnen wij de selectie natuurlijk niet onderbouwen!

De vuistdikke uitgave geeft onbedoeld ook in vogelvlucht een vergane geschiedenis van vakbladen weer. Bladen als *Haga*, *Falatoff*, *Schtroumph/Les cahiers de la bande dessinée*, *Krukuk*, *Tonnerre!*, *Saucysson Magazine*, *Sapristi* en *Auracan* zijn of lijken allang ter ziele. Voor de Franquin-liefhebbers is de bundel een onmisbare uitgave, mede vanwege de speciale tekeningen die er instaan. De bundel bevat ook een biografie. Een Nederlandse vertaling zit er helaas niet in. RS

ADVERTENTIE

NEW WEB ADDRESS: comicsrevue.com

COMICS REVUE

PRESENTS

Modesty Blaise
Buz Sawyer
Mandrake the Magician
Krazy Kat
Tarzan
Flash Gordon
The Phantom
Steve Canyon
Gasoline Alley
RICK O'SHAY
Casey Ruggles

Manuscript Press, PO Box 336, Mountain Home TN 37684 Rick Norwood, editor f.norwood@att.net

[ ] Please send a sample copy of Comics Revue : $20 ($30 outside the US, sent airmail)
[ ] Please send one year of Comics Revue : $59 ($89 outside the US, sent airmail)
[ ] Please send two years of Comics Revue : $118 ($178 outside the US, sent airmail)
[ ] Please send Buz Sawyer, Sultry's Tiger: $25 ($40 outside the US, sent airmail)
[ ] Please send Prince Valiant – An American Epic Vol 1 [ ], 2 [ ], 3 [ ]: $150 each ($180 outside the US sent airmail)
[ ] Please send Hal Foster's last Prince Valiant page, full page size print, $15 each ($24 outside the US)

Your name _____
Your address _____
City/State/Zip _____

Full color: Russ Manning's Tarzan Lee Falk's The Phantom
Mandrake the Magician Mac Raboy Flash Gordon
Casey Ruggles by Warren Tufts

We accept paypal! Go to www.paypal.com and make payment to f.norwood@att.net. Or pay by credit card at our web page: www.comicsrevue.com

ADVERTENTIE

STRIPS & VEEL MEER!
STRIPS & veel meer!
Scheffersplein 1 Dordrecht
078 6142012 • stripwinkel-sjors.nl
STRIPWINKEL SJORS
313
driedertien®
STRIPCURIOSA
Voorstraat 313 Dordrecht • 078 6489500

ADVERTENTIE

StripKlassiekers
uit de Toonder Studio's

Panda

Integrale uitgave in 44 luxe banden.
Alle 199 verhalen, die tussen 1946 en 1993 in de dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen:
de delen 1 t/m 33 bundelen de ondertekst-verhalen;
de delen 34 t/m 44 de verhalen met de ballonteksten.
Deel 1 en 34 zijn verschenen. Prijs per deel € 56.

Koning Hollewijn

Alle verhalen van koning Hollewijn in 19 luxe banden.
Een hoogtepunt in het oeuvre van Marten Toonder!
Alle 73 verhalen die tussen 1954 en 1971 in dagbladen zijn verschenen, zullen worden opgenomen.
Deel 1 is verschenen. Prijs per deel € 56.

Heer Bommel maakt een wandeling
Ter gelegenheid van het 100e geboortejaar van Marten Toonder is een sfeervolle tekening van heer Olivier B. Bommel uitgebracht.
Elk exemplaar werd nog door Marten Toonder zelf gesigneerd en is ingelijst in een donkereiken of blankeiken lijst, met glas en passe-partout, in een oplage van 575 exemplaren. Prijs € 225.

Kijk op www.uitgeverij-panda.nl of vraag meer informatie.
Telefoon: 070 3615393, E-mail: info@uitgeverij-panda.nl

ADVERTENTIE

STRIPWINKEL
WONDERLAND

wonderland productions

Paardsdemerstraat 19
3500 HASSELT
✆ 011/22 82 00

→ STARS & STRIPS

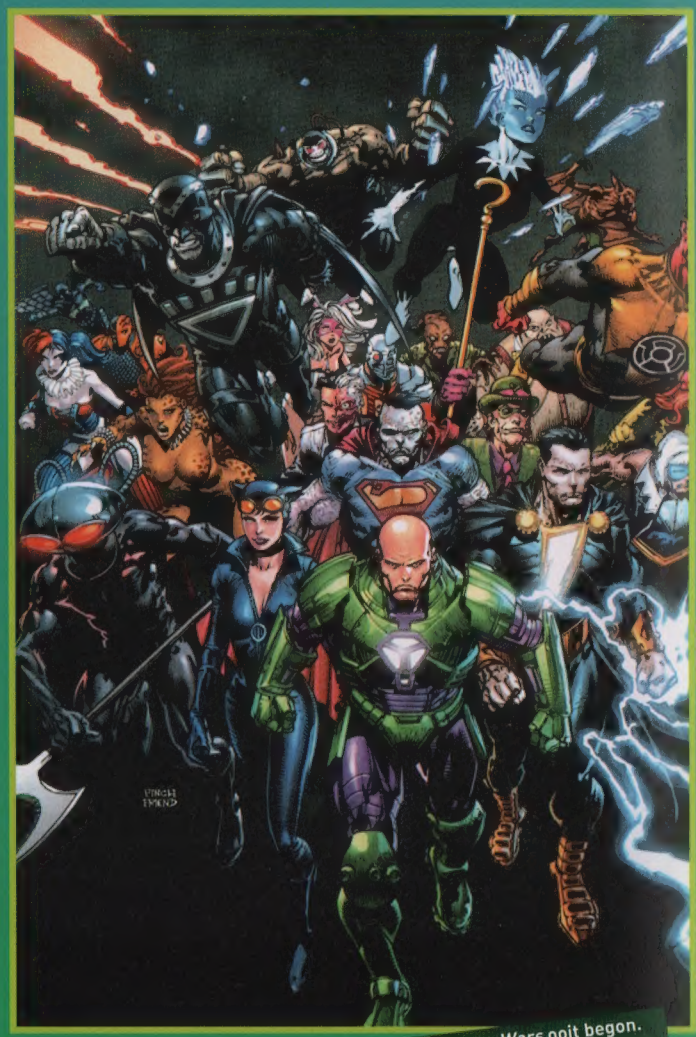

Hoe Star Wars ooit begon.

→ SEIZOEN

Voor veel televisiezenders begint in september het nieuwe seizoen. Dat is een goed moment voor het lanceren van allerlei nieuwe series en het uitproberen van nieuwe concepten. Dit jaar lijkt het of de uitgevers in de comicwereld leentjebuur spelen, want vanaf september schieten de nieuwe projecten als paddenstoelen uit de grond.

Uitgeverij DC Comics pakt in september groots uit met een zogenoemde 'schurkenmaand' waarin de schurken van het DC-universum een gooi naar de macht doen. Van alle maandelijkse titels verschijnen één of meerdere nummers met een superschurk in de hoofdrol, terwijl de door Geoff Johns *(Justice League)* geschreven en David Finch *(The Dark Knight)* getekende zevendelige miniserie *Forever Evil* een overkoepelend avontuur vertelt. Het bijzondere aan de schurkenmaand is de nummering van de comics, met een extra nummer achter de komma. Wat dit in de praktijk betekent? Dat bij voorbeeld van *Justice League* in een maand tijd nummers 23.1, 23.2, 23.3 en 23.4 verschijnen. De hoofdrollen zijn weggelegd voor onder meer Darkseid, Lex Luthor, Bizarro, de Joker en Sinestro.

IDW Publishing staat bekend om de 'Artist's Editions', mooie boeken in zwart/wit waarin beroemde verhalen van bekende tekenaars worden gebundeld op hetzelfde formaat als het oorspronkelijke tekenwerk. In de maand oktober is het tijd voor *Jeff Smith's*

X-Men: Battle of the Atom.

Sex Criminals bij Image.

Het doek valt voor X-Factor.

Bone: The Great Cow Race Artist's Edition. Dat mag een opvallende keuze worden genoemd, vooral omdat de serie *Bone* oorspronkelijk al in zwart/wit is uitgegeven.

Bij Dark Horse grijpt men terug op de beproefde klassieker *Star Wars*, maar dan op een net even andere manier. In de eerste week van september verscheen namelijk het eerste deel van *The Star Wars*, een achtdelige miniserie die is gebaseerd op het eerste scenario dat filmmaker George Lucas schreef voor wat uiteindelijk *Star Wars* is geworden. Bekende gezichten in een ander jasje, met bij voorbeeld Luke Skywalker in de rol van wijze Jedi-generaal en Han Solo als buitenaards wezen, bewerkt door schrijver J.W. Rinzler en tekenaar Mike Mayhew. Van het eerste nummer verschenen drie verschillende variantcovers en de coverprijs voor losse delen is de gebruikelijke $3.99.

→ UITBREIDING

Van uitbreiding hebben ze bij Image Comics meer dan genoeg kaas gegeten. Het afgelopen halfjaar is vrijwel elke maand een aantal nieuwe series of miniseries gelanceerd en het eind is voorlopig nog niet in zicht. In september is het de beurt aan *Sex Criminals*, een nieuwe titel van schrijver Matt Fraction (bekend van *Fantastic Four* en *FF*) en tekenaar Chip Zdarsky *(Monster Cops)*. Hoofdpersonage Suzie heeft een bijzondere gave: als ze met iemand vrijt, kan ze de tijd stilzetten. En als ze dan iemand ontmoet met dezelfde gave, gaan ze samen banken beroven.

September is voor Valiant de maand waarin *Eternal Warrior* wordt gelanceerd als de zevende maandelijkse serie. Deze reeks was begin jaren 1990, tijdens de hoogtijdagen van het Valiant van toen, een tijdje populair en voor deze comeback zijn schrijver Greg Pak *(Batman/Superman)* en tekenaar Trevor Hairsine *(X-Men: Deadly Genesis)* aangetrokken. De losse nummers kosten $3.99 en van het eerste deel verschijnen drie variantcovers.

Tussen al het geweld van de crossover *Infinity* geeft Marvel Comics bijna stiekem de aftrap van *X-Men: Battle of the Atom*, een tiendelige crossover die zich beperkt tot het hoekje van de X-Men. Schrijver Brian Michael Bendis *(Powers)* en tekenaar Frank Cho *(Savage Wolverine)* beginnen het verhaal in *X-Men: Battle of the Atom*, waarna de vaste series *All-New X-Men*, *X-Men*, *Uncanny X-Men* en *Wolverine & The X-Men* de draad oppakken. Marvel belooft een aantal schokkende wendingen en noemt het de 'grootste *X-Men*-crossover ooit', maar dat is uiteraard marketingtaal voor 'de zevende *X-Men*-crossover in acht jaar'. Het verhaal wordt in oktober afgerond.

olav.beemer@stripschrift.nl

■ **GEWELDDADIG** Schrijver Neil Gaiman *(The Sandman)* en tekenaar Dave McKean *(Black Orchid)* hebben vaak samengewerkt, maar in de tweede week van november geeft Dark Horse Comics hun klassieker *Violent Cases* uit in een nieuwe editie. De hardcover bevat nieuw materiaal van McKean en een enigszins aangepaste inkleuring.

■ **SPROOKJES** Eind november verschijnt bij DC Comics *Fairest in All the Land*, een hardcover graphic novel over de wereld van Bill Willinghams populaire creatie *Fables*. Willingham schrijft alle korte verhalen in dit boekwerk zelf en hij krijgt gezelschap van tekenaars als Adam Hughes *(Doctor Manhattan)*, Chris Sprouse en Phil Noto.

■ **COMPLEET** Jeff Smith, bedenker van de tijdloze klassieker *Bone*, komt in september met een bundeling van zijn nieuwste project *Rasl*. Deze luxe hardcover van het sciencefictionavontuur over een door realiteiten reizende dief bevat alle vijftien nummers van de reguliere serie, maar nu voor het eerst in kleur. De coverprijs is $39.95.

■ **AFGELOPEN** Na 262 nummers komt dit najaar een eind aan de serie *X-Factor* van Marvel Comics. Schrijver Peter David kampte vorig jaar met wat gezondheidsproblemen, dus het stopzetten komt niet helemaal als een verrassing, al gaan de geruchten dat de reeks later dit jaar opnieuw wordt gelanceerd onder het kopje Marvel Now.

Kunstschilder, illustrator en striptekenaar Petar Meseldzija (5 augustus 1965, Novi Sad) is in het voormalige Joegoslavië geboren. In de wereld van de *fantasy art* is de Servische kunstenaar een bekende naam. Met het maken van strips is hij al jaren geleden gestopt. Toch kan Meseldzija ook in de stripwereld bogen op een behoorlijke staat van dienst, met name op het gebied van *Tarzan*-strips. Bij uitgeverij Dark Dragon Books is net het kunstboek *The Art of Petar Meseldzija* verschenen; eerder al bracht de uitgeverij een bundel van zijn *Tarzan*-strips uit de jaren 1980 uit. Tijd voor een gesprek met een tekenaar die al jarenlang in Nederland blijkt te vertoeven.

Petar Meseldžija

'Het gaat om de diepte'

HENNIE VAN DER ZOUW

BOVEN – **Petar Meseldzija voor *The Legend of Steel Bashaw 10*, één van zijn favoriete schilderijen uit zijn nieuwe boek. Met dit werk, 70 x 100 cm groot, is hij in 2003 begonnen; pas in 2006 werd het voltooid.**

De naam van Petar Meseldzija kwam ik voor het eerst tegen op een site voor Robert E. Howard- liefhebbers, waar een mooie plaat van hem van het Conan*-verhaal* The Frost Giants Daughter *te zien was. De uit Servië afkomstige kunstenaar woont al een groot aantal jaren in Koog aan de Zaan. Met Servische gastvrijheid word ik ontvangen: een bak Turkse koffie en een glaasje slivovitsj. Meseldzija is een aimabele man die honderduit vertelt over zijn werk. Er zit een perfectionist tegenover me die zelden tevreden is over zijn werk, met name als het gaat om de drukkwaliteit van boeken waarin schilderijen en illustraties van hem staan. Zijn Nederlands is uitstekend; zelfs typische Hollandse spreekwoorden beheerst hij. Als ik zeg dat de slivovitsj erin gaat als..., vult hij me direct aan met 'Gods woord in een ouderling.' Dat kan ook niet anders, zijn vrouw is docente. De eerste jaren dat Meseldzija hier was sprak hij Engels. Nadat hij zijn vrouw tegenkwam leerde hij Nederlands. Hij mocht in het begin Engels tegen haar praten, maar zij antwoordde altijd in het Nederlands. 'Dan leer je de taal wel.'*

Eerste grote liefde

Zijn oom die hem op het platteland leerde vissen en pijl

en boog maken, liet de jonge Petar ook kennismaken met strips, Meseldzija's eerste liefde. Deze liefde duurde meer dan twintig jaar. In het begin van de jaren 1980 begon hij zelf strips te tekenen. Op 6 juni 1981 startte zijn striptekencarrière officieel, nadat het Joegoslavische stripblad Stripoteka *in nummer 654 zijn karikaturale strip* Krampi *publiceerde. In de daaropvolgende jaren tekende Meseldzija zo'n driehonderd strippagina's, waaronder een viertal* Tarzan*-verhalen. Op stripgebied was Harold Foster, de* Tarzan- *en* Prins Valiant*-tekenaar, zijn grote voorbeeld. Ook de strips van de Argentijnse tekenaar Alberto Breccia en de Italiaan Sergio Toppi konden hem bekoren. 'Ze behoren tot de grootste kunstenaars onder de striptekenaars.'*

In die tijd ging hij ook naar een kunstacademie en raakte verslingerd aan het schilderen. Het striptekenen raakte op de achtergrond. De liefde voor de comics doofde. Schilderen werd vanaf 1992 zijn nieuwe passie. In dat jaar, hij woonde toen al in Nederland, tekende hij zijn laatste strip: Kanoo, *een realistisch getekend verhaal over een indiaan en Vikingen. De eerste jaren als schilder waren moeilijk, maar hij zette door, geholpen door het maken van posters, kaarten en andere illustratieopdrachten. Toch bleef een onrustig gevoel aan hem knagen. Dit was het ook niet helemaal.*

Meseldzija concentreerde zich op het illustreren van het verhaal The Legend of Steel Bashow, *gebaseerd op het bekende Servische sprookje* Baš Čelik. *In 2008 was dit project af. De publicatie van dit geïllustreerde verhaal betekende zijn doorbraak op de internationale* fantasy art*-markt. De opdrachten begonnen binnen te stromen. Bij uitgeverij Xtra verscheen in 2010 zijn schetsboek* Bron van verbeelding.

Een nieuwe passie

Zul je ooit nog strips tekenen, zoals die van *Tarzan*?

Petar Meseldzija: Dat is een vraag die me vaker wordt gesteld. Nee, striptekenaar zal ik nooit meer worden, tenzij ik daar door het leven toe gedwongen wordt, bij voorbeeld uit geldgebrek. Ik heb ooit gedwongen door de oorlog mijn land moeten verlaten en ben gaan wonen in een voor mij vreemd land. Hier heb ik mijn passie gevonden: schilderen. Strips was een ander leven, daar kan ik niet zomaar naar terug.'

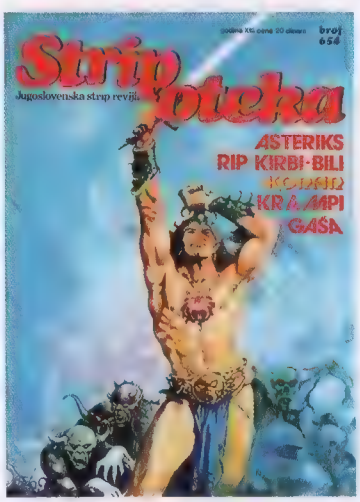

Na deze opmerking zet Meseldzija zachtjes op de achtergrond klassieke muziek aan. Hoewel hij van uiteenlopende genres houdt, met een voorkeur voor de muziek uit de jaren 1980, herontdekte hij de rijkdom en diepte van de klassieke muziek. Onder het werken kan hij uren naar Bach en barokke muziek luisteren, of naar Russische klassieke muziek, Rimsky-Korsakov en Borodin in het bijzonder. De muziek inspireert hem, ontroert hem, geeft hem troost, en stimuleert hem. 'Boven op zolder in mijn atelier speelt mijn leven zich af. We wonen in dit huis sinds 1996, ruim 17 jaar, en van die jaren heb ik zeker 12, misschien wel 13 jaar in mijn atelier op zolder gezeten. Schilder zijn is een eenzaam bestaan, en dan moet je compensatie voor die eenzaamheid zoeken. Ik vul het gat dat ontstaan is op met muziek en met boeken. Boeken geven me rust en inspiratie.' De kunstenaar leest nu boeken van de psycholoog Jung. Hij is via het werk van mytholoog Joseph Campbell, bekend van De held met de duizend gezichten, *tot de psychologie gekomen. Volgens Meseldzija zit dat wat in het leven echt belangrijk is, verborgen in de mythologie, je moet het alleen zien te ontrafelen, net als bij dromen. 'Het probleem van de moderne mens is dat hij zijn mythe kwijt is geraakt en psychisch instabiel is geworden. De moderne mens probeert de mythologische mens door de technologische mens te vervangen, maar of dat gaat lukken moeten we nog zien. De mens en zijn wereld zijn in crisis, op verschillende niveaus. Hij heeft een nieuwe mythe nodig. Het is niet toevallig dat juist nu fantasy in opkomst is. Men voelt intuïtief aan dat er iets belangrijks ontbreekt.'*

BOVEN - *Death Dealer: Homage to Frazetta.* Dit schilderij is een hommage aan Frank Frazetta, één van de meesters van *fantasy art*; Meseldzija maakte het in opdracht van een kunstverzamelaar uit Amerika.

LINKS - Omslag van het tijdschrift *Stripoteka* waarin *Krampi*, Meselszija's eerste strip, werd gepubliceerd.

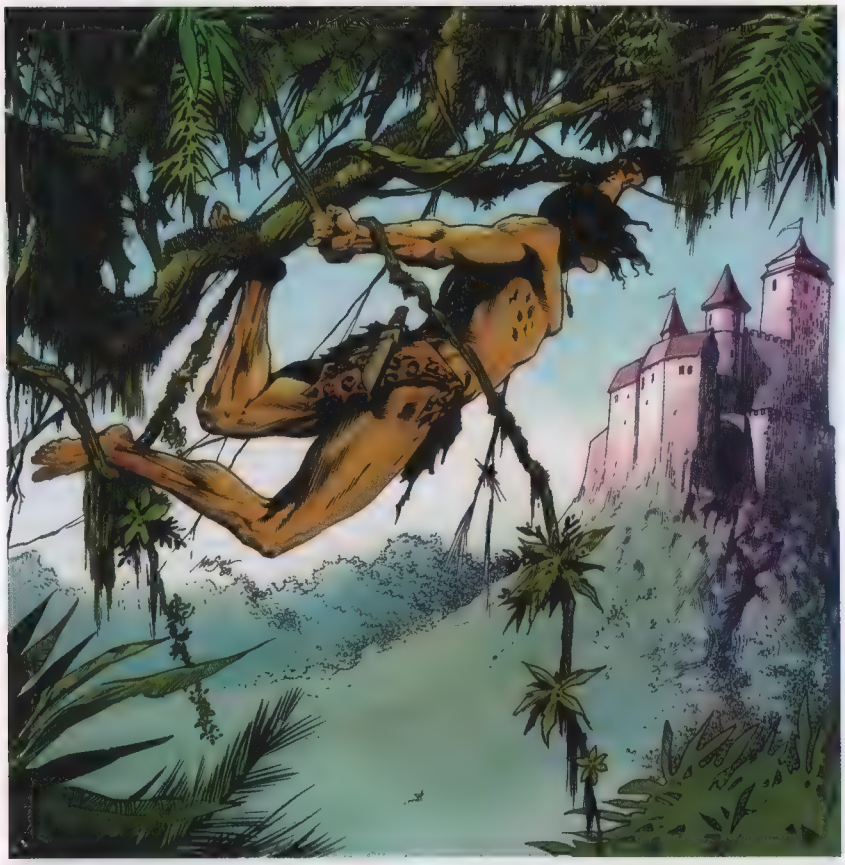

NIET KLIMMEN! KOM TERUG! PAK EEN MES EN STEEK JEZELF NEER! STEEK JEZELF NEER! IK BEVEEL HET JE!
NEE! KOM TERUG! SPRING NAAR BENEDEN! SPRING! JE MOET SPRINGEN!
IK NODIG ALLE DIEREN UIT EN ZIJ ZULLEN MIJN OPROEP BEANTWOORDEN. JA! JA! ANTWOORD! JA! JA!
HELP MIJ, MIJN VRIENDEN.
HÈ?

Tradities

Hoe was eigenlijk je jeugd in Novi Sad?

Ik heb een fantastische jeugd gehad in Joegoslavië, waar ik geboren ben, zowel mijn kindertijd als mijn latere jeugd. Ik heb voormalig Joegoslavië verlaten toen het uit elkaar begon te vallen. Voor het boek *The Art of Petar Meseldzija* dat Dark Dragon Books ook uitgeeft, heb ik speciaal een aantal jeugdherinneringen opgeschreven.

Merkte je dat er iets broeide in Joegoslavië?

Ik niet. Pas later, nadat Tito gestorven was, in het begin van de jaren 1980, kwamen de geesten uit de fles. Die burgeroorlog in de jaren 1990 was onvermijdelijk. Joegoslavië moest wel uit elkaar vallen, helaas. Ik vond het verschrikkelijk en heel triest. Zoveel werd er vernietigd, zoveel levens, steden, dromen... Het was een prachtig land.

Hoe waren je eerste levensjaren?

De eerste jaren van mijn leven heb ik niet in Novi Sad maar op het platteland in een dorp doorgebracht. Mijn ouders waren toen arm en woonden in een soort kelder in een plaats nabij Novi Sad. Mijn opa heeft me aan het begin van mijn eerste winter daar weggehaald en ik heb de eerste paar jaar met hem en mijn oma doorgebracht, dertig kilometer bij de stad vandaan. Toen ik ongeveer 5 of 6 was, ben ik teruggegaan naar de stad, naar mijn ouders die inmiddels in een betere situatie verkeerden om me te verzorgen. We woonden aan de rand van Novi Sad, dichtbij de Donau en de natuur. Die natuur vind je heel vaak terug in mijn werk.

Heb je je creativiteit van je ouders geërfd?

Mijn moeder was creatief en de vader van mijn vader kon goed hout bewerken. Maar als je alleen een talent hebt en geen sterk karakter dan word je waarschijnlijk nooit een professionele kunstenaar, laat staan succesvol. Ik heb het geluk gehad dat ik bepaalde eigenschappen van mijn vader heb geërfd, zoals zijn doorzettingsvermogen.

Weet je nog welke strips je geïnspireerd hebben?

Lucky Luke en *Asterix*. *Lucky Luke* was de eerste stripfiguur die ik als jongetje van 4 à 5 jaar helemaal uit mijn hoofd kon natekenen. Mijn eerste strips die ik tekende, waren karikaturaal. Toen ik ongeveer 12 jaar was tekende ik voor mezelf door Disney geïnspireerde strips op A4'tjes. Mijn hoofpersoon heette Pepa Papiga; dat was Mickey Mouse met het hoofd van een papegaai.

Hoe komt het dat Oost-Europa eigenlijk geen bloeiende stripcultuur heeft, op een aantal landen na, waaronder voormalig Joegoslavië en nu Servië?

Dat weet ik niet precies maar het zal vast te maken hebben met een zekere traditie. In voormalig Joegoslavië had je altijd een overvloed aan tekentalent en nog steeds. Men maakte uitstekende strips, zowel karikaturaal als realistisch, maar de realistische traditie was altijd krachtiger. Striptekenaars van de zogenaamde derde generatie als Igor Kordey – een vriend van mij –, Bane

Kerac, Zoran Janjetov, Rajko Milosevic Gera, Dejan Nenadov en Gradimir Smudja zijn internationaal bekend en werken al jaren voor de grote stripuitgevers uit Europa en Amerika. Nederland heeft bij voorbeeld slechts een aantal goede realistische striptekenaars, waarvan Hans G. Kresse de grootste is. Daartegenover staat dat er in Nederland veel karikaturale strips worden gemaakt met Marten Toonder en Martin Lodewijk als bekendste makers. Het lijkt alsof de karikaturale stijl een meer ontwikkelde traditie geniet. Hoewel er momenteel een paar goede realistische tekenaars in Nederland rondlopen, zoals Fred de Heij en Romano Molenaar.

Jij hebt zelf *Tarzan*-strips getekend...

Dat is de 'YU Tarzan'-periode. De toenmalige uitgever van het blad *Stripoteka* had in het begin van de jaren 1980 de licentie van *Tarzan* van de Zweedse uitgeverij Atlantic gekregen. Eerst waren er Spaanse tekenaars voor Atlantic bezig, maar daar was die uitgeverij niet gelukkig mee. Daarom werd de licentie overgedragen aan de 'YUgoslaven'. Ik had het geluk dat ik daarbij kon horen; het was een heel inspirerende tijd en het speelde zich af in Novi Sad. Er werden 1600 *Tarzan*-pagina's getekend. Nu is er een jongere generatie, die vooral voor de Franse en de Amerikaanse uitgevers werkt. De eerste Joegoslavische tekenaars werden vooral geïnspireerd door de Amerikaanse strips. In de jaren 1930 heeft een uitgever uit Belgrado een tijdschrift uitgebracht met strips uit de Verenigde Staten. Maar eigenlijk moeten we voor de wortels van de Joegoslavische, in ieder geval de Servische striptraditie, nog verder terug en wel naar 1917.

Waarom helemaal terug tot 1917?

Na de Russische Revolutie van 1917 moesten veel mensen Rusland verlaten, ze vluchtten naar West-Europa, naar Amerika maar ook naar Servië. Tussen deze vluchtelingen zaten kunstenaars en goede tekenaars. Ze gingen zich in het begin van de jaren 1930 met strips bezighouden en ze hebben een belangrijke bijdrage geleverd aan het ontstaan van de stripcultuur van Servië en voormalig Joegoslavië. Na de Tweede Wereldoorlog kreeg je de tweede generatie Joegoslavische striptekenaars met een aantal geweldige Kroatische stripauteurs. Ik behoorde tot de derde generatie.

Een nieuw bestaan

Hoe kwam je in Nederland terecht?

Toen de oorlog in voormalig Joegoslavië uitbrak in 1991, besloot ik weg te gaan. Ik heb een koffer gepakt met daarin een paar schilderijen, tekeningen en strippagina's en ben vertrokken.

Maar waarom naar Nederland?

Dat had eigenlijk een eenvoudige reden. Ik was, voordat ik uit Joegoslavië vertrok, bezig mijn studie aan de kunstacademie af te ronden, en ik had in dat kader een kopie van *Het melkmeisje* van Vermeer gemaakt. (Meseldzija staat op en haalt het kunstwerkje. HvdZ.) Als je een goed kunstschilder wilt worden moet je de oude meesters kunnen kopiëren, zo werd tegen ons gezegd op de academie. Ik was zeer onder de indruk van de Hollandse meesters, vooral van Vermeer. Ik was ook heel gecharmeerd van de Nederlandse architectuur uit de Gouden Eeuw. Tegen mijn toenmalige vriendin had ik gezegd dat ik een maand naar Nederland wilde om er de cultuur te bekijken. Nadat ik besloot om vanwege de oorlog uit Joegoslavië te vertrekken, had ik geen beter idee dan naar Nederland te gaan. Ik was gedwongen weg te gaan, want in een land in oorlog valt geen bestaan als kunstschilder op te bouwen. Ik heb er 26 jaar van mijn leven achtergelaten en ben in Nederland opnieuw begonnen. Dat viel niet mee. De eerste vijf jaar waren heel zwaar, maar daarna ging het steeds beter. Ik ben hier opnieuw geworteld. Ik ben getrouwd en ik voel me er thuis, al is een gedeelte van mij in voormalig Joegoslavië achtergebleven. Eén keer ontworteld, voor altijd ontworteld, zegt men.

WE WACHTEN OP GEPASTE AFSTAND AF TOT HIJ EEN BEETJE IS AFGEKOELD... VOLG MIJ!
?
O, O! ZE ACHTERVOLGEN ONS EN DIT PAARD IS NIET ECHT GESCHIKT VOOR TWEE...
KERAC

LINKSBOVEN - Omslagtekening uit 1988 voor *YU Tarzan*. Vorig jaar werd deze gebruikt voor Meseldzija's gebundelde *Tarzan*-verhalen bij uitgeverij Dark Dragon Books. De inkleuring is van Jorg de Vos.
GEHEEL LINKS – Voor hetzelfde boek maakte hij in 2012 een nieuwe pagina, meer dan 20 jaar nadat hij gestopt was met striptekenen. De originele pagina was verloren gegaan.
BOVEN - Pagina uit Meseldzija's tweede *Tarzan*-verhaal *De bruid van Koning Bohun*.
LINKS - Omslag van Meseldzija's eerste monografie, uitgegeven door Dark Dragon Books.

BOVEN - *The Gate Girl* is één van Meseldzija's eerste fantasy-schilderijen, 1995.

Nederlandse instanties hebben me met geen kwartje geholpen, ik heb trouwens nooit om dat soort hulp gevraagd. Alles wat ik bereikt heb, heb ik zelf gedaan, met behulp van Nederlandse vrienden, zoals Fred de Heij. Die kwam ik in 1994 tegen, en dat is vriendschap voor het leven geworden. Waarvan ik wel indirect heb geprofiteerd, is de Nederlandse geest van tolerantie en verdraagzaamheid. Dat heeft mijn leven hier makkelijker gemaakt. Ik heb in Nederland nooit problemen ondervonden.'

Aan de muur hangt een mooi prentje van 'de moderne Hollandse meester' Anton Pieck. Meseldzija vertelt dat hij een bewonderaar is van zijn werk en noemt hem een eigenzinnig artiest. Over het maken van tekenwerk heeft Meseldzija een uitgesproken mening. 'Het gaat om de diepte. Met oprechte toewijding, passie en creatief inzicht gemaakt. Niet zomaar op het papier gezet, snel en vlug, maar er moet over nagedacht zijn en in een zekere zin tot in detail uitgewerkt. Dat wil niet zeggen dat bij voorbeeld een strip ook gedetailleerd hoeft te zijn.'

Jouw meesterwerk is *The Legend of Steel Bashow*. Hoe lang heb je daaraan gewerkt?

Tot 2008 heb ik aan de schilderijen voor mijn boek *The Legend of Steel Bashow* gewerkt. Het kostte mij veel moeite om een uitgever te vinden; uiteindelijk vond ik die in Servië. Twee jaar later werd dit boek pas in de VS uitgegeven, nadat een schilderij uit het boek een prijs had gewonnen. Ik ben met het boek begonnen in 1993, een jaar nadat ik met strips was gestopt. In totaal ben ik er dus 15 jaar mee bezig geweest, inclusief alle onderbrekingen waarvan één van zeven jaar de langste was. *The Legend of Steel Bashaw*, of *De Legende van de Stalen Pasja*, is in wezen het verhaal van een heel bekend Servisch sprookje. Ik heb het oude sprookje herschreven en voorzien van 16 illustraties, allemaal geschilderd in olieverf op Masonite. Sommige schilderijen zijn vrij groot, 70x100 cm. Ik heb zelf zowel het voorwoord als het nawoord geschreven en ook het ontwerp van het boek gedaan. Het is dus van begin tot het einde mijn eigen creatie. Het sprookje bestaat trouwens ook in het Russisch. Het komt vaak voor dat een sprookje, in varianten, in verschillende landen te vinden is. Maar dit sprookje ben ik tot dusver in geen enkele andere taal, behalve in het Russisch dus, tegengekomen. Ik vermoed dat het een overblijfsel is van een oud Slavisch mythologisch verhaal.

Je hebt ook *Peter Enkorak* gemaakt. Wat voor boek is dat?

Dat is mijn eerste geïllustreerde boek, begin 1991 uitgegeven in Slovenië, aan het einde van mijn studie. Het is een sprookje, geschreven door Terry Jones van Monty Python, ik heb daar negen illustraties voor gemaakt. De originele titel is *Jack One-Step*. Pas later heb ik ontdekt wie deze Terry Jones eigenlijk was. Ik heb ook nog een ander sprookje gemaakt: *Grote problemen kun je niet verbergen*. Met als ondertitel: 'Zo heeft oprechtheid gewonnen!' Dat is een Servisch volksverhaal dat ik heb gemaakt voor een Noorse uitgever, die een serie van drie boeken over wereldsprookjes wilde uitgeven. Mijn sprookje zou in het tweede deel verschijnen. Elk boek zou vijftig wereldsprookjes bevatten. Maar het project werd afgeblazen.

Klassieke aanpak

Je hebt dat schilderij over dat Robert E. Howard-verhaal *The Frost Giants Daughter* gemaakt (zie het omslag van dit nummer van *Stripschrift*. Red.). Zou een stripverhaal over Conan nog een optie zijn?

Nee, niet als striptekenaar, maar wel als illustrator of schilder. Dus geen stripverhaal, maar een illustratieproject met een eigen interpretatie van een verhaal misschien wel.

Wat zijn je volgende projecten?

Mijn artbook komt uit in augustus, en we gaan het promoten op de stripbeurzen in Valkenswaard en Breda, maar ook in de VS. Verder heb ik nog een stapel opdrachten voor particulieren liggen en er volgt een nieuw boekproject met illustraties. Ook is Dark Dragon Books van plan mijn oude strips uit te geven, al brengt de uitgeverij eerst een boek uit met allerlei schetsen van *Tarzan*, die niet in het eerste boek stonden. *Kanoo*, mijn

LINKS - Eén van de vier spreads uit het boek *The Legend of Steel Bashaw*. De natuur op dit schilderij is geïnspireerd door een plek in het Engelse Lake District, een gebied van uitzonderlijke schoonheid.

ONDER - Eén van elf boekomslagen die de auteur maakte voor de Amerikaanse uitgever Scholastic Inc. Deze was voor het tweede boek uit de fantasyreeks *The Unicorn Chronicles*, geschreven door Bruce Coville.

laatste strip, wordt hopelijk over een jaar of twee uitgegeven. Het nadeel is dan wel dat ik weer als striptekenaar wordt gezien. Hoewel striptekenen een deel van mijn leven is geweest, word ik liever bestempeld als kunstenaar en illustrator.
Aan de andere kant: ik zou best mooie omslagen willen schilderen voor stripuitgaven. Vroeger werd dat vaak gedaan. Denk aan de tijd dat Frank Frazetta, Boris Vallejo en Sanjulian prachtige schilderijen maakten voor de Amerikaanse stripboekenmarkt. Of neem dit omslag van *Stripschrift*! Zo brengen we de goede oude schilderkunst terug naar de lezers.

Maar het illustreren van omslagen gebeurt nauwelijks meer in Nederland.
In de Balkan zegt men: Des te meer betaald, des te meer muziek. In Nederland ontbreekt het inzicht om met een mooie omslagillustratie de aantrekkingskracht van een boek op een hoger niveau te tillen, zoals in de VS gebeurt. Misschien is de boekenmarkt in Nederland te klein waardoor aan illustratoren niet veel betaald kan worden. Uitgevers kiezen liever voor het goedkopere digitale omslag. Dat kost hoogstens een paar dagen. Een met de hand geschilderde omslag kost mij drie tot zes weken! Nederlandse uitgevers hebben blijkbaar geen behoefte en zin om meer te betalen voor iets dat bijzonder is. Ze kiezen voor de veilige weg. Zelfs Dark Dragon Books ziet het niet zitten om zo'n omslagillustratie bij mij te bestellen, want ze weten de prijs. Desalniettemin durft uitgever Amin Gemei wel zijn nek uit te steken met de publicatie van een dik artbook van een relatief onbekende kunstenaar, ook voor de buitenlandse markt. Dat valt te prijzen in hem.

hennie.van.der.zouw@stripschrift.nl

FOTO FRANS JANSEN

Op nieuw stripwerk van Peter van Dongen (Amsterdam, 21 oktober 1966) is het altijd lang wachten. Maar dat is altijd de moeite waard. Bij Oog & Blik is *Drie dagen in Rio* verschenen, een strip in opdracht over een jeugdreis van directeur Lennart Björk van kledingfabrikant Gant. In de schaduw daarvan brengt de uitgeverij in de collectie *Oog & Blik Classics* een gebundelde versie uit van Van Dongens tweeluik *Rampokan*. De tekenaar werkt intussen gestaag door aan de verstripping van *Familieziek*, een novelle van Adriaan van Dis. Reden voor *Stripschrift* om hem weer eens voor het voetlicht te halen.

Peter van Dongen geniet van zijn vrijheden

TEUS DE KRUIJF

Bijna tien jaar geleden verscheen Rampokan 2: Celebes. *Het was het imposante sluitstuk van het tweeluik dat zich afspeelt in Nederlands-Indië, thans Indonesië, in de periode vlak voor de politionele acties in deze voormalige kolonie van Nederland. Na het verschijnen van deel 1 had Peter van Dongen er maar liefst zes jaar aan gewerkt. Daarna bleef het heel lang stil aan het stripfront.*

Waarom duurde het weer zo lang voordat er een nieuw album van je verscheen? Geen tijd, geen zin, andere prioriteiten?

Peter van Dongen: Ik ben geen tekenaar die snel produceert. Het maken van een strippagina duurt bij mij sowieso een week en als je daar alle andere productie-elementen bij optelt ben je al minimaal anderhalf jaar onderweg. Ik eis van mezelf hoge kwaliteit en dat kost tijd. Daarnaast heb ik allerlei commerciële illustratie-opdrachten. Ik heb een aantal klanten die op afgesproken tijden mijn werk verwachten. Daarvoor moet ik het werken aan stripverhalen steeds stilleggen of uitstellen. Daarom ben ik al weer een poosje bezig met de stripbewerking van *Familieziek*, een novelle van Adriaan van Dis. Verder ben ik iemand die zich snel verveelt; ik kan niet alleen maar bezig zijn met het maken van strips. En er moet een goed idee voor een strip op tafel liggen. Ik heb geen held die ik jaar in, jaar uit avonturen kan laten beleven. En die zou ik trouwens niet willen ook.

Hoe kwam je aan de opdracht voor het maken van *Drie dagen in Rio*?

BRINNANDE SVENSK 8 000-TONNARE SJÖNK
55 RÄDDADE I SJÖDRAMA VID SYDAMERIKA
USA-fartyg kom till hjälp
Branden började i maskin
SALVADOR

LINKS - Krantenknipsel dat in 1957 in een Zweedse krant verscheen en berichtte over de scheepsramp met La Plata, het schip waarop Lennart Björk voer en dat in brand vloog.

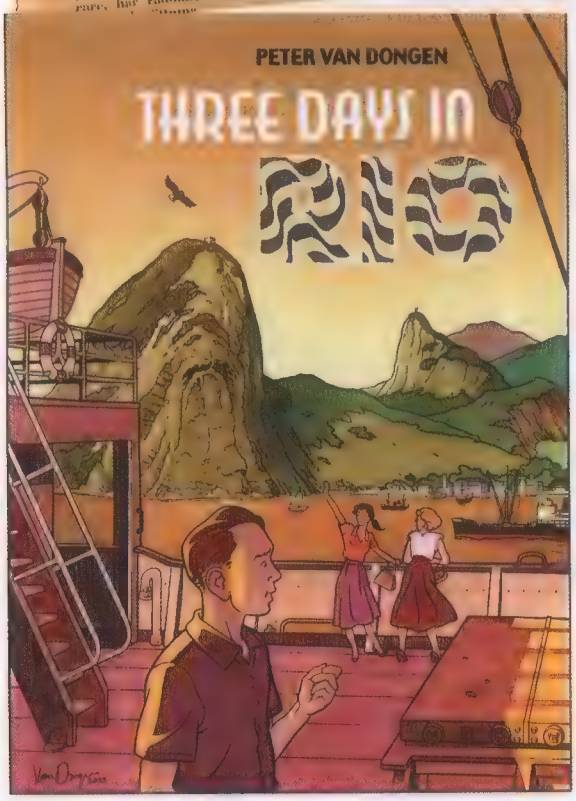

Je moet weten dat ik eigenlijk nooit strips in opdracht maak. Zo ben ik ooit gevraagd om een stripverhaal over Dokkum te maken. Ik kreeg daar, in 2002 of 2003, een jaar de tijd voor. Dat werd me te krap; ik was druk bezig met het tweede deel van *Rampokan* en ik had weinig affiniteit met Dokkum. Ik heb Guido van Driel als mijn vervanger voorgesteld, die het met *Om mekaar in Dokkum* prachtig heeft gedaan.

De aanleiding voor *Drie dagen in Rio* vond ik echter zo bijzonder dat ik deze opdracht wèl heb aanvaard. De Nederlandse topman Dirk-Jan Stoppelenburg van de Zweeds-Amerikaanse kledingfabrikant Gant woonde een conferentie in Rio de Janeiro bij waarbij oprichter en *chairman* Lennart Björk zijn afscheid aankondigde. Hij hield ter illustratie een verhaal over een reis per schip die hij als jonge jongen vanuit Zweden ondernam richting Buenos Aires, Argentinië. Voor de kust van Brazilië brak er brand uit, moest hij het schip verlaten en ging hij aan wal in Rio de Janeiro. Dat verhaal sprak de Nederlandse baas aan en hij bedacht het concept om de scheidend directeur als eerbetoon dat avontuur in stripvorm aan te bieden.

Daarop is wereldwijd een onderzoek gedaan naar tekenaars die in staat waren om deze strip in de klare-lijn-stijl te kunnen maken. Ik had het geluk dat de baas een Nederlander was, jaren in Azië had gewoond en mijn *Rampokan*-strips kende. Daardoor ging het balletje rollen.

Zweedse ballonvaarder

Hoe verliep de opdrachtverstrekking?

In december 2011 werd het eerste contact gelegd. Het bleek om 25 pagina's te gaan. Gelukkig, want een volledig album van 48 pagina's had ik niet zien zitten. Ook zou ik zelf onderzoek mogen doen in Brazilië – wat er helaas niet van kwam omdat dit samen zou vallen met mijn eigen vakantie van zes weken naar Indonesië – en bleek de strip na een vertaling in het Zweeds en Engels verspreid te worden over alle vestigingen van Gant wereldwijd. Ik hapte toe. Uiteraard verdien ik er ook geld mee, maar ik had eigenlijk het besluit al genomen voordat dat ter sprake kwam. De deadline van oktober 2012 haalde ik net niet. De afronding vond plaats in januari 2013.

In een tweede afspraak met de opdrachtgever kreeg ik wat informatie op hoofdlijnen aangereikt. Ik ontving knipsels over de scheepsramp die destijds in Braziliaanse en Zweedse kranten had gestaan en foto's en

BOVEN - De set met ansichtkaarten en ander informatiemateriaal over Rio de Janeiro waarop Van Dongen zich onder andere baseerde voor het verhaal *Drie dagen in Rio*.

LINKS - Speciaal voor de directeur van Gant maakte Van Dongen drie met de hand ingekleurde versies van het omslag van *Drie dagen in Rio* op A3-formaat voor aan de muur. Bijgaand een voorbeeld van één van de drie omslagen.

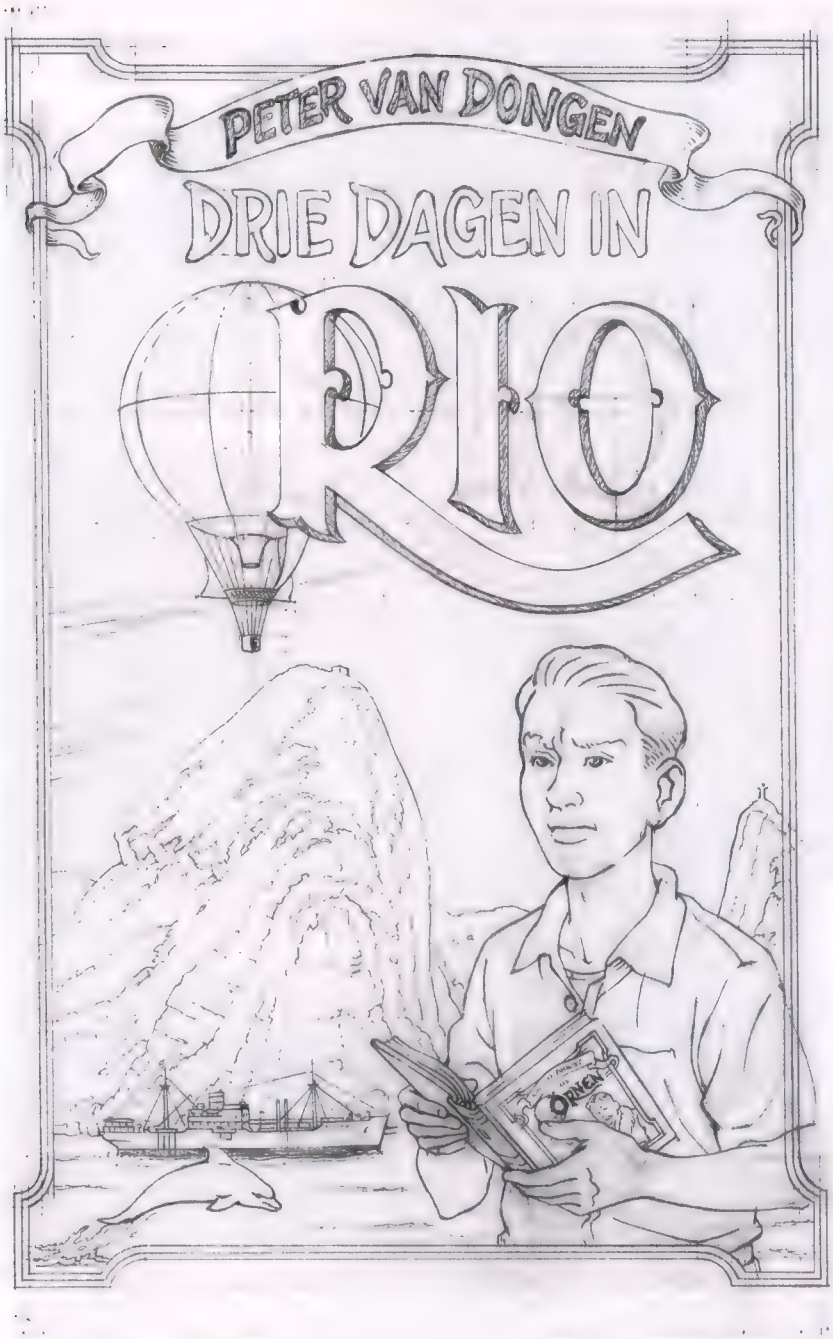

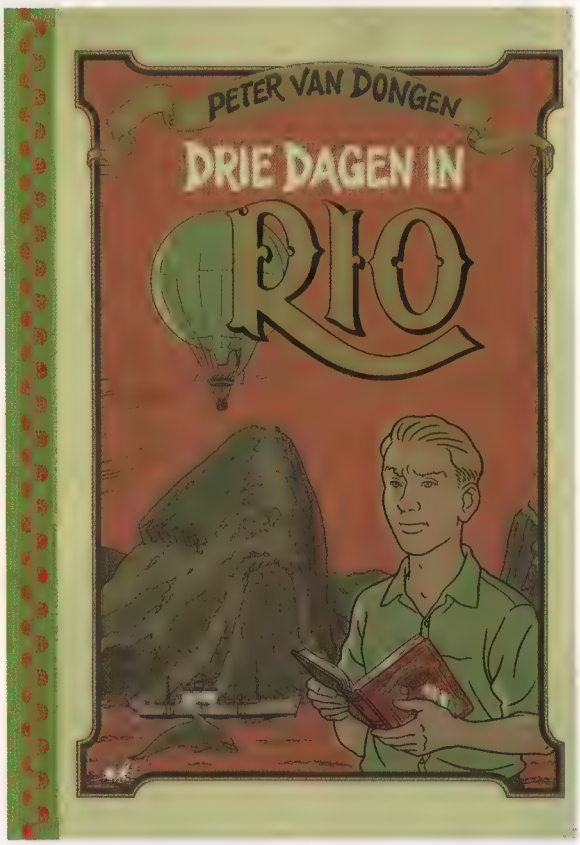

BOVEN - De ingekleurde ruwe schets, potlood - tekening en uiteindelijke versie van de luxe Nederlandse uitgave van *Drie dagen in Rio*.

folders van het betreffende schip. Verder kreeg ik op een A4'tje een korte tijdslijn van de reis en de stranding, aangevuld met gebeurtenissen die Björk meemaakte. Ik kreeg daarna de vrije hand om er echt mijn strip van te maken. Vrijwel al mijn voorstellen waren akkoord. Ik zou ook niet kunnen werken in een te strak keurslijf.

Heb je zelf elementen ingebracht?

Ja, de belangrijkste is de extra verhaallijn over de Zweedse ontdekkingsreiziger Salomon Andrée die als eerste, samen met twee anderen, probeerde met zijn luchtballon Örnen (Adelaar) de Noordpool over te varen met als eindbestemming Alaska. In Zweden is dat een grote naam die nog jaarlijks herdacht wordt. Omdat mijn hoofdpersonage Björk, toen hij in 1957 die tocht per boot maakte, ook een soort ontdekkingsreiziger was, bracht ik dit element in. Andrée heeft het uiteindelijk niet gered. Toen zijn overblijfselen ruim dertig jaar na het laatste bericht van de ballonvaarder werden gevonden, bleek dat de ballon al drie dagen na het vertrek op het ijs was beland waarna de drie mannen zich nog twee maanden in leven wisten te houden. Ik laat die ballonvaarder door het hele album heen terugkomen, ook grafisch in een andere kleurstelling. De Zweedse communicatieafdeling van het concern vond deze verhaallijn met Andrée een geslaagde zet.

Verder heb ik Björk de Neptunusdoop laten ondergaan (Een ontgroeningsritueel als je voor het eerst de evenaar passeert. TdK), waarvan ik wel wist dàt maar niet hóe hij die heeft ondergaan.

Ook heb ik qua kleding ingespeeld op een collectie die Gant nu voert en die is gebaseerd op de jaren 1950. Ik heb sommige personages zich soms om laten kleden in kleren uit deze huidige kledinglijn.

Het idee om een aantal Braziliaanse voetballers op het strand op te voeren die aan het trainen waren, omdat het wereldkampioenschap voetbal in 1958 in Brazilië zou plaatsvinden, heb ik laten varen. Dat vond ik uiteindelijk te gezocht.

De strip is dus in drie talen te koop?

Ja, maar er geen wereldwijde stripwinkeldistributie. De

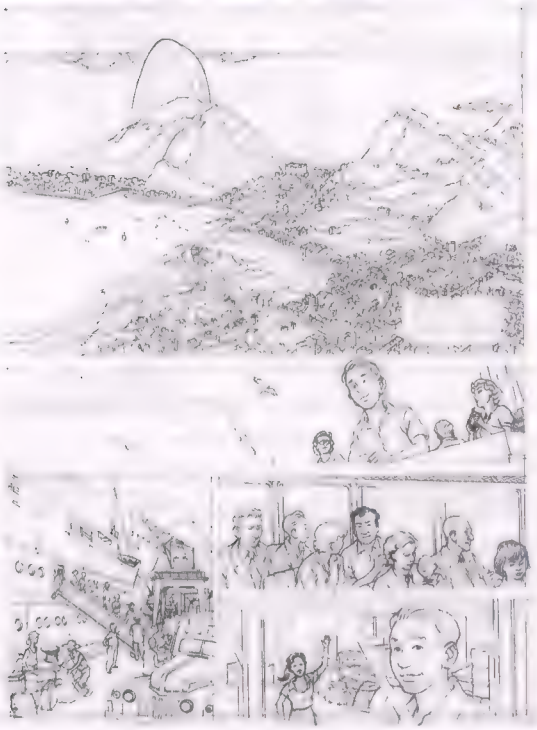

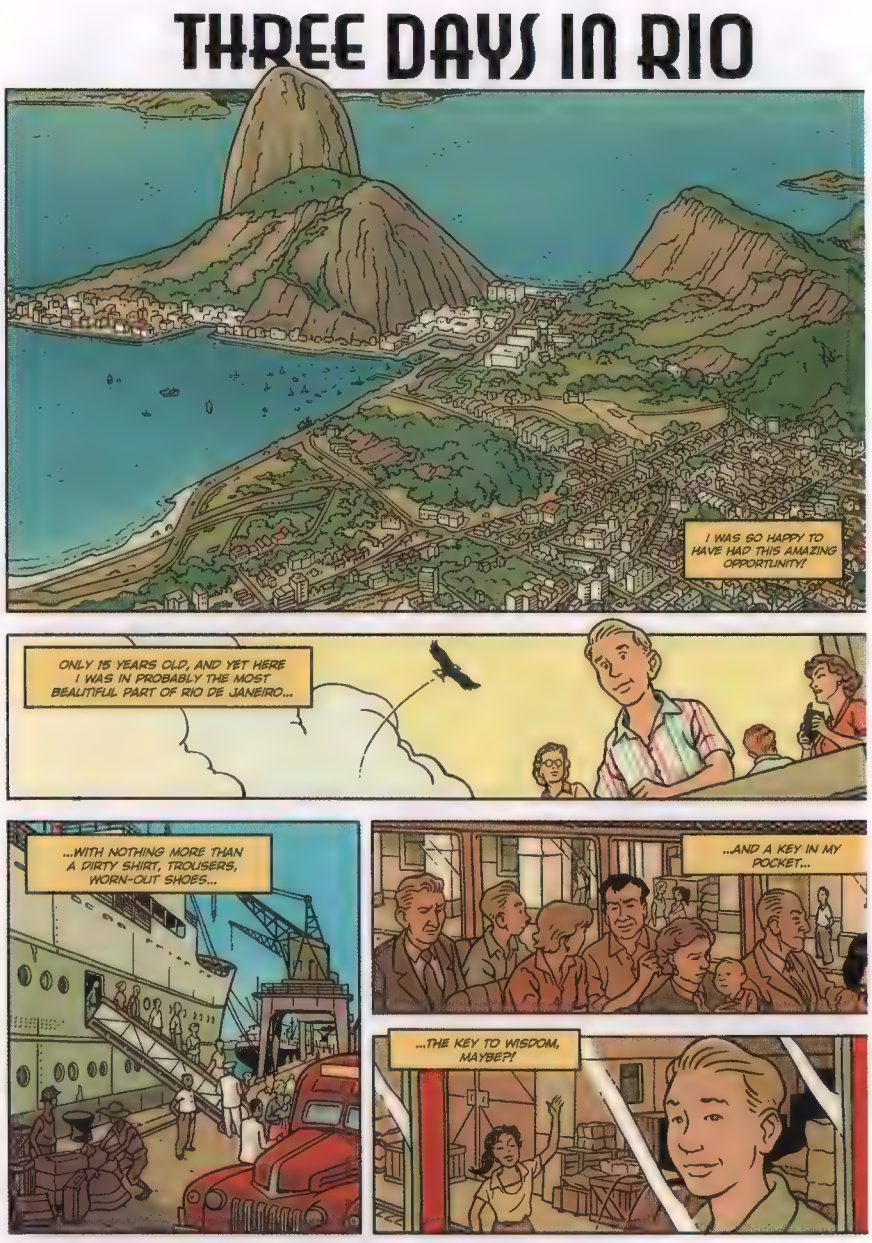
THREE DAYS IN RIO
I WAS SO HAPPY TO HAVE HAD THIS AMAZING OPPORTUNITY!
ONLY 15 YEARS OLD, AND YET HERE I WAS IN PROBABLY THE MOST BEAUTIFUL PART OF RIO DE JANEIRO...
...WITH NOTHING MORE THAN A DIRTY SHIRT, TROUSERS, WORN-OUT SHOES...
...AND A KEY IN MY POCKET...
...THE KEY TO WISDOM, MAYBE?

totale oplage bedraagt 5000 exemplaren en wordt weggegeven als relatiegeschenk aan goede klanten. De Engelse en Zweedse albums worden alleen verspreid naar de vestigingen van Gant.
Op voorstel van Oog & Blik, dat de productie van de Engelse en Zweedse versie verzorgde, is er ook een Nederlandstalige versie gemaakt die wèl voor de handel bedoeld is. Er zijn twee edities, een normale handelseditie en een luxe, genummerde en gesigneerde versie met een ander omslag, een linnen rug en een extra dossier.

Je eerste drie albums ontvingen een Stripschap-penning voor beste album van het jaar. Gaat *Drie dagen in Rio* nummer vier in de rij worden?
Dat lijkt me niet aannemelijk. Ten eerste is het 'maar' een verhaal van 25 pagina's en de strip heeft – vermoed ik – niet de allure om zo'n prijs in de wacht te slepen.
Zelf zou ik Typex tippen die met *Rembrandt* een prachtige strip heeft afgeleverd.

LINKSBOVEN - Deze leaflet uit de jaren 1950 voor toeristen die Rio de Janeiro bezoeken, inspireerde Van Dongen voor de titel van het album.

BOVEN EN ERNAAST - Potlood- en ingekleurde (Engelstalige) eindversie van pagina 2 van *Drie dagen in Rio*.

LINKS - Op deze wijze bracht de vestiging van Gant in Stockholm het verschijnen van *Drie dagen in Rio* onder de aandacht van de voorbijgangers.

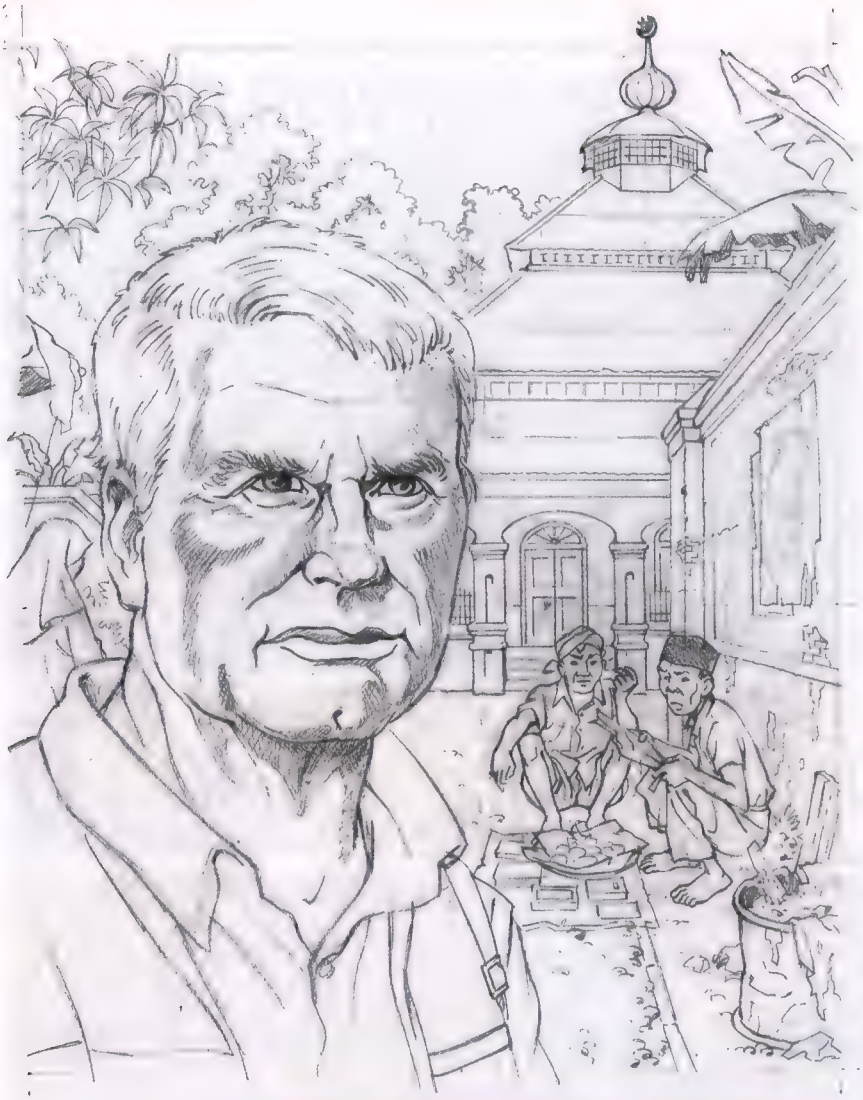

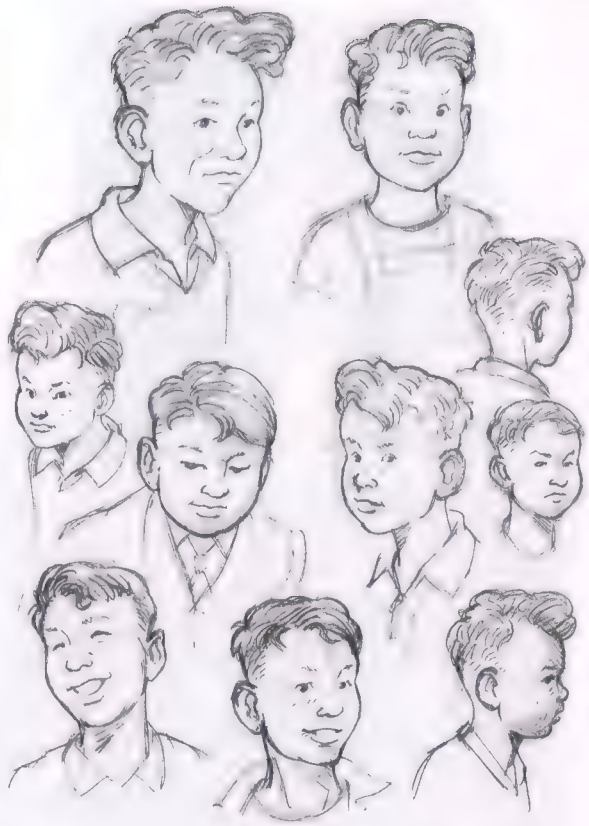

BOVEN EN RECHTS – **Afbeelding van Adriaan van Dis, gesitueerd op Sumatra, Indonesië, in schetsvorm en de definitieve ingekleurde versie. De illustratie is gemaakt voor *NRC Boeken*, 2007.**

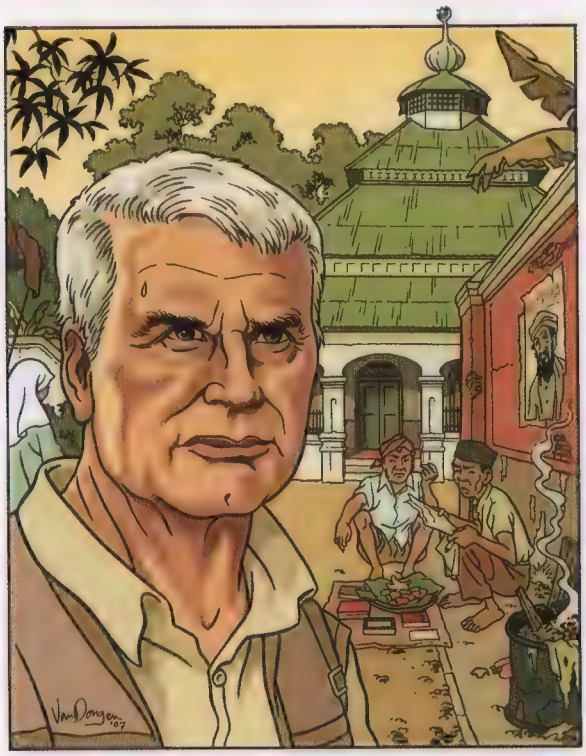

Herkenbare achtergrond

Door *Drie dagen in Rio* staat je werk voor *Familieziek* op een laag pitje; wat vindt Adriaan van Dis daarvan?

Aan *Familieziek* ben ik vier jaar geleden begonnen, met hulp van een subsidie van het voormalige Fonds BKVB. Het boek had uit moeten komen op de 65e verjaardag van Van Dis. Dat is inmiddels al anderhalf jaar geleden. Maar gelukkig is het overschrijden van de deadline geen reden geweest om te stoppen. Het project *Familieziek* wordt steeds om allerlei redenen onderbroken, waaronder allerlei commercieel werk. Ik heb bij voorbeeld een jaar gewerkt aan het drieluik *Africa-Holland-Line* dat in het Scheepvaartmuseum hangt en ik moest deze zomer – vier weken werk – weer een reeks nieuwe illustraties aan zorgverzekeraar DSW opsturen. Tel dat op bij een jaar werken aan *Drie dagen in Rio* en de opvoeding van een nu zesjarige zoon en je hebt de uitleg waarom *Familieziek* niet snel vordert. Van Dis is trouwens coulant over zowel deadlines als de inhoud. Hij vindt het vooral belangrijk dat de context klopt; het wordt zeker geen precieze kopie van het boek. Momenteel zijn er 175 van de 200 pagina's in een ruwe opzet geschetst en moet ik aan de bak met het inktwerk. Daarmee zit ik nu – begin juni – pas op pagina 38. Ik merk dat als ik te lang aan het scenario zit, ik maar blijf herschrijven en schuiven. Dat is ook de reden waarom de *Rampokan*-verhalen zo lang hebben geduurd. Soms is de herziene verhaallijn een verbetering, maar ik kies ook vaak na een paar keer husselen voor de oorspronkelijke opzet.

Jij en Van Dis hebben deels een vergelijkbare achtergrond. Helpt dat bij het verstrippen van zijn boek?

Van Dis heeft een Nederlands-Indische vader en een Nederlandse moeder en ik heb een Chinees-Indische moeder en een Nederlandse vader. We kennen dus allebei die mix van verschillende afkomsten en alles wat daarmee samenhangt. Net als het feit dat er bij ons beiden sprake is van een repatriërende familie. Ik kan me dan ook goed inleven in de beschrijving van zijn familie. Maar ook hier volg ik mijn eigen lijn. Alles draait om de relatie van een vader en zijn zoon. Ik voer een bunker in

LINKS - **Ontwerpschetsen voor *Familieziek*; de Jongen is het hoofdpersonage. Meneer Java is zijn vader en Jana is zijn zus.**

onder - Illustratie van Karel van het Reve die Van Dongen tekende voor *NRC Boeken* in de periode 2007-2009.

de duinen op waarin de Jongen – zo wordt hij in het boek steeds genoemd – schuilt als hij weer door zijn vader dreigt te worden gepakt. Ook laat ik de Jongen een duinbrand veroorzaken die in het boek niet voorkomt; bijzonder was wel dat Van Dis die scène herkende uit zijn verleden. Ik werk in deze strip veel met flashbacks; daarmee kan ik een parallelle verhaallijn inbouwen. Dit is wat Van Dis ook doet maar dan door aanschouwelijk onderwijs te geven aan de Jongen uit het boek met behulp van een fotoboek.

Soms stelt Van Dis de vraag 'Heb ik dit bedacht?', maar dan blijken het toch regelmatig mijn wendingen in het verhaal te zijn geweest. Ik liet bij voorbeeld mensen op scooters rijden die in het boek niet voorkomen, Van Dis stelde voor daar Mopeds van te maken. Een onthoofding uit het verhaal 'vertaalde' ik naar zijn zin te veel naar mijn eigen ervaringen – we hebben dat in onze familieachtergrond beiden meegemaakt – waarop hij mij terecht corrigeerde: 'Je eigen familieverhalen gebruik je maar voor je eigen boeken'. Dit geeft mij al aardig wat elementen die ik misschien in een volgende strip over mijn eigen familiegeschiedenis kan opvoeren. Zo kwam ik er op een familiereünie achter dat mijn opa een voorkind had. Ik ben daar verder ingedoken. Het bleek het onwettige kind van mijn opa en zijn njai (een inlandse huishoudster of baboe. TdK) te zijn. Het was een Dayak - vrouw waar hij zijn zoon van twaalf achterliet om met mijn oma te kunnen trouwen. Maar goed, eerst dwing ik mijzelf *Familieziek* af te maken; ik voel dat als een verplichting aan Van Dis en mijzelf.

Wat voor commercieel werk doe je zoal?

Ik heb verschillende opdrachtgevers die gelukkig, ondanks de crisis, trouw hun opdrachten bleven verstrekken, zoals DSW, luchtvaartmaatschappij Martinair en automatiseerder Capgemini, voor wie ik het stripje *Capman en Femini* maakte. Daarnaast maak ik omslagen voor het tijdschrift van het genootschap *Onze Taal*. Andere opdrachtgevers zijn *Het Parool*, *VPRO Gids*, *Vrij Nederland* en *NRC Handelsblad* voor wie ik een reeks lezersportretten tekende. In 2005 heb ik het tegeltableau *De Porseleinroute* gemaakt voor de Wonderkamers in het Gemeentemuseum van Den Haag. Het is een stripverhaal in de vorm van een tegeltableau waarbij we een VOC-schip volgen dat van de rede van Texel tot Nankin, China en terug naar Amsterdam vaart. Korter geleden, in 2011, heb ik voor het ministerie van Financiën een ontwerp voor de twee-euromunt gemaakt die in het teken van het Erasmusjaar stond; helaas is die niet uitgekozen. Recent is de omslagtekening die ik maakte voor een

ONDER - **Illustraties uit *Familieziek*. Ondermeer is het Koloniehuis te zien.**

CAPMAN & FEMINI
Ernstig en Jong
© VanDongen
5
CAPMAN EN FEMINI BEREIDEN ZICH VOOR OP EEN STORM-SESSIE
HÉ, CAPMAN, LEG NOG EENS UIT WAT ICT IS
DAT WEET JE TOCH WEL! INFORMATIE EN COMMUNICATIE TECHNOLOGIE!
HA, JE BEDOELT DUS INNOVATIEVE COMMUNICATIE TACTIEK OF TOOLS!
MMJA... TJONGE, WAT EEN WEESP
ZEG, CAPMAN, WAT IS ER MET JE AAN DE HAND? JE BENT ZO MAT.
ACH, FEMINI, IK MOET ER NOG AAN WENNEN DAT DIT ONZE LAATSTE GEZAMENLIJKE KLUS IS...
...WE WA... ZIJN ZO'N GOED TEAM!
OOOOH, WAT SCHATTIG, DAAR MOET JE JUIST TROTS OP ZIJN, NIET SOMBER... KOM OP!
OK, OK, JE HEBT GELIJK! STRAKS GA IK NOG DIE HOND VAN JE MISSEN! HA HA HA!
...GOED, WE MOETEN NAAR DE STORM-SESSIE. HET ELECTRONISCH VERGADER-SYSTEEM, WEET JE NOG, FEMINI?
JAJA! EEN SNELLE TOEPASSING MET OVERLEG EN RESULTAAT GERICHTE MENINGSVORMING
JUBEL?? NEE, VOLGENS MIJ ZIE IK ZE VLIEGEN.
MOOI! DAMES, HEREN... WE WETEN WAT DE OPDRACHT IS: HET ZOVEEL MOGELIJK INVENTARISEREN VAN DE INNOVATIEVE ICT TOEPASSING VOOR DE KLANT.
MOBIEL INTERNET VOOR DE THUISZORG.
SCAN ZIEKTE VERZUIM
TELECONSULTATIE TUSSEN ZORGVERLENERS ONDERLING EN TUSSEN ZORGVERLENERS EN PATIENTEN
...TELEBEHANDELING: VERBETERDE KWALITEIT VAN BEELDEN MAAKT BEHANDELING VAN PATIENTEN OP AFSTAND MOGELIJK...
CVVI-CLIËNTEN KUNNEN VOORAF VRAGENLIJSTEN INVULLEN...
TRIJI TRIJI

speciale uitgave van een *Baantjer Inc.*-verhaal dat gaat over de moord op een *Kuifje*-verzamelaar. Die maakte ik op verzoek van het Hergé Genootschap die het op hun ledendag in juni presenteerde.

Succes dankzij Rampokan

Heb je je succes vooral aan het *Rampokan*-tweeluik te danken?

Zeker, die strip heeft me veel gebracht, zoals die opdracht voor *Drie dagen in Rio*, maar bij voorbeeld ook de vraag om workshops in Jakarta te geven. Die lokale aandacht zorgt weer voor de heruitgave van beide *Rampokan*-delen op Java. Destijds was alleen het eerste deel verschenen en nu brengt uitgever Gramedia, die ook *Kuifje* en *Robbedoes* uitgeeft, beide delen in het Bahasa (letterlijk: de taal van Indonesië. TdK) uit. Een ander voortvloeisel uit de strip is mijn werk voor de Stichting Pelita waarvoor ik elf animatiefilmpjes heb gemaakt (op *www.virtueelindie.nl* te zien. TdK). Deze stichting is een baken binnen de Indische en Molukse gemeenschap en helpt mensen vanuit sociaal, cultureel en historisch oogpunt. Dat betekende zeven maanden hard werken voor een reeks redelijk simpele animaties. Ook heb ik voor zanger en muzikant Ernst Jansz een aantal cd-inlay- en boekomslagontwerpen gemaakt. Ook hij heeft roots in Indonesië.

Wat vind je van de gebundelde heruitgave van *Rampokan* bij Oog&Blik?

Toch weer mooi! Hopelijk boor ik er een nieuw publiek mee aan. Ik maak mijn werk om het te laten voort-

bestaan. Iets maken dat daarna in druk uitkomt, is de reden waarom ik teken. Ook als dat in verschillende versies of via heruitgaven gaat.

Mijn *Rampokan*-schetsboek ligt al weer een tijdje in de ramsj bij winkels als De Slegte. Daar kan ik wel tegen; dat hoort ook zo in de grote mensenwereld. Achteraf had ik die restoplage zelf willen opkopen maar ik kwam er te laat achter.

Ben je tevreden over wat je strip- en illustratiecarrière van zo'n dertig jaar je gebracht heeft?

Ik kijk in tevredenheid terug op vrijwel alles wat ik heb gemaakt èn met vertrouwen naar de toekomst. Al vanaf 1983 werden m'n eerste strips in bladen zoals *De Balloen*, *Rebel Comix* en *Wordt Vervolgd* geplaatst. Zo af en toe kijk ik die bladen nog eens in en dan kan ik alleen maar gelukkig zijn met de stappen die ik daarna heb gezet.

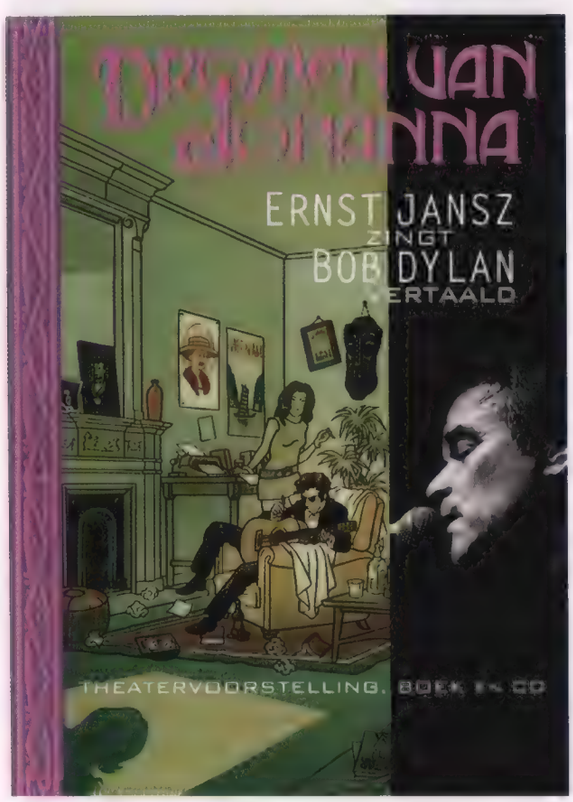

LINKSBOVEN - De in potlood uitgewerkte pagina 20 en 22 uit *Familieziek*.

BOVEN - Illustratie voor een folder van zorgverzekeraar DSW uit 2012.

GEHEEL LINKS - De strip *Capman & Femini* tekende Van Dongen voor Capgemini rond 2002.

LINKS - Omslag in potlood van het *Baantjer Inc.*-boek *Moord op een chirurg* dat Van Dongen op de ledendag van het Hergé Genootschap in juni signeerde.

ERNAAST - Voor zanger-schrijver Ernst Jansz maakte Van Dongen diverse cd-hoes- en boekomslagen. *Dromen van Johanna* is de titel van Jansz' theatervoorstelling die in 2010 door Nederland toerde.

RECHTS – **Dit is het ontwerpvoorstel dat Van Dongen maakte voor de aankondigingsaffiche van de tentoonstelling *De Schilderijen* in 2011. 'Ik had nog nooit met olieverf gewerkt en oefende hiermee en met plakkaatverf wat de beide andere illustraties opleverde.'**

Van Kolk tot Chaland

Aan je boekenkast te zien lees je zelf nog regelmatig strips; wat lees jij graag?

Ik heb niet echt een tekenaar die uitgesproken favoriet is. In Nederland heeft bij voorbeeld Hanco Kolk een mooie grafische lijn en Erik Kriek heeft met die verhalen van H.P. Lovecraft een prachtig album gemaakt. Ook Typex, Floor de Goede en Teun Berserik maken mooi werk. En o ja, Aimée de Jongh en Erik Varekamp moet ik dan ook niet vergeten. Uit de klassiekers zal het geen verbazing wekken dat ik Hergé bewonder, meer nog dan Edgar P. Jacobs die naar mijn smaak teveel tekst nodig had. Heel mooi getekend vond ik ook *De aankomst* van Shaun Tan en *Herinneringen* van Jirô Taniguchi.

En uiteraard is Yves Chaland één van mijn favorieten. Ik heb contact met Isabelle Beaumenay, zijn weduwe, die eens per jaar een stripfestival met klare-lijntekenaars – Rencontres Chaland 2013 in Nérac – organiseert in Frankrijk. Ik heb ooit een parodie getekend op Chalands *Freddy Lombard*-verhaal *Vakantie in Boedapest*. Die tekening, *Vacances à Amsterdam*, is gepubliceerd in *Chaland Portait de l'Artiste* bij Champaka in 2008 en heb ik haar geschonken. Ik ben dit jaar voor het festival uitgenodigd en van plan om te gaan.

RECHTS – **De hommagetekening in grijstinten die Van Dongen maakte als eerbetoon aan Yves Chaland.**

Je bent inmiddels zelf een klare-lijnicoon geworden. Wat spreekt je in die stijl aan?

Ik heb die stijl eigenlijk bijna altijd gehanteerd. Alleen in mijn beginjaren niet. Mijn vroege pogingen in *De Balloen* of *Rebel Comix* kun je echt als beginnerswerk bestempelen. Daarna heb ik in eerste instantie het werk van mijn favoriete tekenaars proberen na te tekenen. De echte start van mijn klare-lijncarrière markeer ik op het moment dat ik in 1992 de affiche *Spelen met schepen* voor het Scheepvaartmuseum mocht maken. Ik heb er kennelijk een affiniteit met de scheepvaart aan over gehouden, zoals blijkt uit dat tegeltableau in het Haagse Gemeentemuseum en de bootreis uit *Drie dagen in Rio*. En natuurlijk de *Africa-Holland-Line*, mijn eerste olieverfschilderij dat ik in het kader van de tentoonstelling *De Schilderijen* in 2010 voor het Scheepvaartmuseum maakte. Ik besloot geen contourlijn te gebruiken, het is nogal kitscherig als je een stripplaatje in olieverf op het canvas smijt. Aardig was dat het televisieprogramma

Kunstuur de totstandkoming ervan in drie uitzendingen heeft laten zien. Ook zijn er afbeeldingen geplaatst in een vooraanstaand Amerikaans kunstblad.

Heb je momenteel nog andere plannen?
Veel plannen maken voor de toekomst doe ik niet. Ik zie wat er op mijn pad komt en pak beet wat me bevalt. Ik ben gelukkig niet zo desperaat dat ik elke opdracht moet aanpakken.

teus.de.kruijf@stripschrift.nl

Meer info: *www.petervdongen.nl*

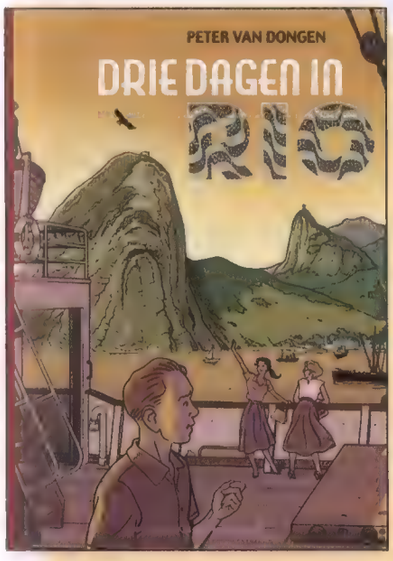

Drie dagen in Rio

Van Dongen
Oog & Blik/
Bezige Bij 2013
ISBN 978-90-
5492-403-6 (normaal)
ISBN 978-90-
5492-387-9 (luxe)
Prijs €14,90 (normaal)
€29,90 (luxe)
32 pagina's (normaal)
48 pagina's (luxe)
Kleur (hk)
!!!

Dromerig verhaal

De vijftienjarige Lennart Björk kan zijn geluk niet op als hij in 1957 zijn eerste baantje krijgt als steward aan boord van La Plata en daarmee zijn eerste tocht per schip maakt vanuit Zweden naar het verre Buenos Aires. Zijn ouders zijn aanvankelijk niet gelukkig met de avontuurlijke keuze van hun nog zo jonge zoon maar begrijpen dat het bloed kruipt waar het niet gaan kan en stemmen in. Terwijl Lennart veel avontuur verwacht brengt deze reis hem in eerste instantie vooral onvergetelijke indrukken als hij tussendoor in exotische plaatsen belandt en geniet van de vergezichten. Daarbij wordt hij snel volwassen als hij heimelijk een jonge passagiere in het oog houdt, zeemansbenen ontwikkelt en zijn eerste alcohol nuttigt. Onderwijl is het natuurlijk ook gewoon werken geblazen: koffie schenken, afruimen, afwassen en schoonmaken zijn dagelijkse activiteiten. Gedurende het hele boek vaart ballonvaarder Solomon Andrée in zijn gedachten mee. De reis eindigt abrupt en desastreus maar ook daar weet Lennart zijn voordeel uit te halen. Het scenario is dromerig en bestaat uit een aaneenschakeling van kleine ervaringen en alledaagse zaken. Het tekenwerk is in de herkenbare Van-Dongenstijl met zwierige lijnen en veel gebruik van zachte tinten waarbij geel en bruin de hoofdmoot vormen. TdK

Lieve lezers...

ILLUSTRATIE FRITS JONKER

In mijn vorige stukje klaagde ik dat er in de Nederlandse stripwereld eigenlijk alleen maar naar het verleden wordt gekeken. Dat de belangrijke stripprijzen – waaronder de onlangs afgeschafte Marten Toonderprijs – altijd naar oudgedienden gaan, mensen die hun sporen allang hebben verdiend. Terwijl je met een leuk geldbedrag ook nieuw talent kunt aanmoedigen nieuwe, creatieve paden in te slaan.
Dat leverde me een mail op van de stripgoeroe van Nederland, de eerbiedwaardige Hans Matla. Ik ben zo trots als een aap met zeven lullen, natuurlijk. Hans Matla, de oudheidkundige van de Nederlandse strip, schrijft: 'De Stripschapprijs, de Marten Toonderprijs en de Bronzen Adhemar zijn niet voor niets oeuvreprijzen. Deze prijzen zijn in het leven geroepen om talent, dat ooit jong was en al zoekende het moeizame en gladde pad van stripmaker op ging, te bedanken voor hun doorzettingsvermogen. Deze doorzetters hebben zich in dertig of veertig of vijftig jaren bewezen als talent, en zij zijn dus geen eendagsvliegen geweest. Die prijzen zijn een voorbeeld voor nieuw jong talent, dat zich ook tientallen jaren zal moeten ontwikkelen en dat zal moeten knokken voor een bestaan als stripmaker. Als dat ze lukt, krijgen ook zij over dertig of veertig of vijftig jaar een oeuvreprijs aangereikt, met of zonder die zak geld.'
Ja, dat had ik zelf al begrepen, en daar ging mijn hele column ook over, dat stripbobo's altijd alleen maar terugkijken. Maar Jan Kruis is al rijk geworden van zijn *Jan, Jans en de kinderen*, die heeft die €25.000 helemaal niet nodig. Daar help je beter een beginnende stripmaker mee, die veel minder podia tot zijn beschikking heeft dan Kruis in zijn beginjaren had, en die het dus ook moeilijker heeft om door te breken ('Maar het Internet dan?' hoor ik al iemand roepen.)
Het is een vreemde manier van redeneren. Stel dat de overheid subsidies geeft om het ondernemingsklimaat te verbeteren, en dat ze dan die subsidies aan succesvolle internationals als Shell geeft in plaats van aan startende ondernemers, juist om die starters te leren dat ze ook zullen moeten knokken om net zo succesvol te zijn. 'Kijk eens, bikkelend ondernemertje, we geven deze golfende miljonair een zak geld om rondjes van te geven in de sociëteit. En als jij ook maar flink je best blijft doen, krijg jij over veertig jaar, als je miljonair bent, misschien óók zo'n zak geld.'
Verder krijg ik van Matla een standje vanwege mijn 'schuttingtaal', waarmee nog eens wordt onderstreept dat Oudejaarsdag 1948 voor deze goeroe nog steeds in de verre toekomst ligt. Het is 2013, opa! Niemand praat meer als Dick Bos. Of schrijf je ook van die belerende mails aan Hein de Kort?
Ik kreeg eveneens een kattebelletje van Jos van Waterschoot, conservator Populaire cultuur Bijzondere Collecties van de Universiteit van Amsterdam. Die is het me eens. 'Niets ten kwade over oude meesters,' aldus Van Waterschoot, 'maar me dunkt dat het geld beter besteed had kunnen worden aan jong talent dat aanmoediging en (financiële) ondersteuning zou moeten krijgen.'
Van Waterschoot wil serieus werk gaan maken van het instellen van zo'n aanmoedigingsprijs. 'Misschien moeten we, jij en ik, *Stripschrift*, *Stripnieuws*, Het Stripschap, eens een rijtje maken van bedrijven waar stripgekken werken (Gerrit Zalm: ABN Amro bij voorbeeld) om die eens te polsen voor mogelijkheden.'
Kijk, *now we're talking*. Dit moeten we beslist gaan doen. Wie heeft ideeën? Wie kent invloedrijke stripliefhebbers? Mail me en wie weet kunnen we volgend jaar een jonkie op weg helpen en zo de Nederlandse stripwereld een peper in de reet steken.

peter.breedveld@stripschrift.nl

FOTO VANYA PIETERS

'Film en tekenen zijn twee kunstwerelden. Bijna twee hersenhelften. Een striptekenaar is de baas over alle details. Film is een industrie. Daar ben je een radertje in een groot systeem.' Dat zei striptekenaar en decorontwerper François Schuiten, die op het Imagine filmfestival in Eye Amsterdam een masterclass gaf over zijn rol als productiedesigner.

BOVEN - Striptekenaar François Schuiten (rechts) gaf op het Imagine filmfestival in Eye Amsterdam een masterclass over zijn rol als productiedesigner. In het midden interviewer Phil van Tongeren; links vertaler Barend Voogd.

RECHTS - Decorontwerper Schuitens laatste film waar hij bij betrokken was, is de sciencefiction-productie *Mars et Avril* van de Canadees Martin Villeneuve.

GEHEEL RECHTS - Scène uit *Mars et Avril*.

François Schuiten (Brussel, 1956) is de tekenaar van de cyclus *De duistere steden*. Tegenwoordig maakt hij voornamelijk decors voor opera en theaterproducties, al publiceerde hij vorig jaar wel zijn eerste solostrip *Schoonheid*.

De Google-doodle van 3 april 2013 – een eerbetoon aan surrealist Henry van de Velde – was van zijn hand.

De door Schuiten en Benoît Peeters bedachte wereld in *De duistere steden* – een parallel universum – spreekt ook veel regisseurs aan. Schuiten is een veelgevraagd productiedesigner, vooral van sciencefictionfilms die animatie en live acteren combineren. De laatste film waarbij hij betrokken was, *Mars et Avril* (2012) van de Canadees Martin Villeneuve, werd vertoond tijdens het Imagine festival, dat van 8 t/m 17 april plaatsvond in Eye Amsterdam. Schuiten was uitgenodigd voor een masterclass, bestaand uit een interview door Phil van Tongeren, met Barend Voogd als vertaler.

Met Martin Villeneuve, beginnend regisseur én fan van *De duistere steden*, had hij prettig samengewerkt. Villeneuve stond open voor ideeën en vroeg nadrukkelijk om suggesties. Voor de productie was niet zoals eerst leek 23 miljoen maar 2,3 miljoen dollar beschikbaar. 'Jammer, maar niet verrassend. Special effects vormen vaak de sluitpost op de begroting.'

'Als je geen geld hebt, moet je de tijd nemen voor een project', zei Martin Villeneuve, in een praatje op de TED-(Technology, Entertainment and Design) conferentie, in februari. 'Ik aarzelde niet en benaderde de special effect-makers die ik bewonderde. Een budget kon ik ze niet bieden, wel de kans te dromen.' Villeneuve wist ook anderen te overtuigen. Acteur Phil Hansen, die geen tijd had, speelt als hologram een rol. Cirque du Soleil kocht de zeven, op vrouwenlichamen geïnspireerde, muziekinstrumenten die hij liet maken. Hij mocht ze gratis gebruiken.

Goede en slechte herinneringen

In 1984 werkte François Schuiten voor de eerste keer mee aan een film. 'Ik maakte de kostuums. Die waren miniem. *Gwendoline* was een film van Just Jaeckin, de regisseur van *Emmanuelle*.' De film heeft in de VS een cultstatus. *Gwendoline* heet daar *The Perils of Gwendoline in the Land of the Yik Yak*. 'Het is geen softporno, maar een blootfilm voor alle leeftijden: een bizarre mix van *Emmanuelle*, *Ben Hur* en *Raiders of the Lost Ark*.'

Sommige projecten waar hij aan meewerkte vergeet Schuiten het liefst snel. De Hollywoodproductie *The Golden Compass*, naar een boek van bestseller-auteur Philip Pullman, is er zo een. 'Ik werd uitgenodigd in Londen. Daar lag de vloer vol met tekeningen uit *De duistere steden*. Uiteindelijk is er bijna niks van wat ik getekend heb, gebruikt.'

Veel betere herinneringen bewaart hij aan *Taxandria* (1994). Aan die film van regisseur en animator Raoul Servais werd acht jaar gewerkt. Schuiten maakte wel vijfhonderd tekeningen voor de film. De live opnames met acteurs, in studio's in Boedapest, begonnen eind jaren 1980. 'In Europa worstelden we nog met de techniek om animatie en live acteren te combineren. De Verenigde Staten hadden het al onder de knie. Dat zie je aan films als *Tron* uit 1982 en *Who framed Roger Rabbit* uit 1988. '*Taxandria* was de eerste lange speelfilm van regisseur

François Schuiten is een radertje in films

ERIK VAN DER HOEVEN

Raoul Servais. Werken met Servais, de grondlegger van de animatiefilm in België en iemand die schilder René Magritte persoonlijk had gekend, was een belevenis. De film was klaar in 1994. *Taxandria* won prijzen, maar alleen op fantasyfilmfestivals.'

Regisseren is vaak lijden

Veel van de films waar Schuiten voor tekende, gaan over tijd, terugkijken en fantaseren over een ander leven. *Taxandria* gaat over een wereld zonder verleden of toekomst. In *Toto le Héros* (1991), van regisseur Jaco van Dormael, vraagt een jongen zich af hoe zijn leven was verlopen als hij niet was verwisseld na zijn geboorte. *Mr. Nobody* (2009) gaat ook over de consequenties van keuzes. Nemo Nobody, de laatste sterfelijke mens, fantaseert over wat er van hem was geworden als hij bij de scheiding voor de andere ouder had gekozen, of wanneer hij met een ander buurmeisjes was getrouwd.

De kritiek op *Mars et Avril* was niet mals. Prachtige beelden maar een te mager verhaaltje, vonden veel critici. Schuiten verdedigt de film waar hij lang en intensief aan werkte. 'Ik maakte in Brussel een eerste schets, die stuurde ik naar Montreal waar de computertekenaars er mee aan de slag gingen.' Via Skype hield hij contact met regisseur Martin Villeneuve. Schuiten bemoeide zich ook met de montage in Montreal. 'Bij een film is het ritme bepalend. Dat geldt zeker voor *Mars et Avril*, met een verhaal dat draait om muziek. Ik zag enkele wat zwakkere scènes, daar heb ik wel iets aan kunnen doen, maar niet alles.' Gaat Schuiten ooit nog zelf een film regisseren? 'Ik ben een tekenaar die verhalen vertelt. Regisseurs die een beroep op me doen, steun ik graag naar beste kunnen. Regisseren is vaak lijden. Daarvoor mis ik het uithoudingsvermogen.'

erik.van.der.hoeven@stripschrift.nl

BOVEN - Aan het meewerken aan *Taxandria* van regisseur en animator Raoul Servais bewaart Schuiten goede herinneringen.

GEHEEL BOVEN - De door Schuiten en Benoît Peeters bedachte wereld van *De duistere steden* spreekt ook veel regisseurs aan.

MARQ DENKT

verschillend

door Marq van Broekhoven

Nee, luister.
Jij houdt van Guns 'n' Roses...
Ik van Bill Nelson...
Smaken verschillen.
Toch?
Jij houdt van **wijn**. Ik heb liever 'n **biertje**.
Smaken verschillen.
Jouw **lievelingskleur** is blauw...
Paars.
Paars...
De mijne is **rood**.
Smaken verschillen.
Zou je zeggen.
FOUT!
Die conclusie is namelijk veel te **voorbarig**.
't Is helemaal niet **gezegd** dat smaken daadwerkelijk verschillen!
Ja-ha.
Let op!
't Zou **best** weleens kunnen zijn dat **niet** iedereen alles op dezelfde **manier** ziet...
Ik bedoel... **Kijk**. Mijn T-shirt is **groen**.
Toch?

De kleur die ik zie, heet **groen**.
Dat heb ik als kind **geleerd**.
Jij ook.
Voor **jou** is mijn T-shirt **ook** groen.
Omdat je **geleerd** hebt deze kleur 'groen' te noemen.
Als kind.
MAAR!
Voor hetzelfde geld zie **jij** een compleet **andere** kleur dan **ik**!
We hebben **alleen** allebei geleerd om deze kleur 'groen' te noemen.
Snap je?
Zou best **kunnen**, toch?
Misschien zie jij 'n hele **gore** kleur, terwijl ik iets **prachtigs** zie.
Ik hou niet van groen, zeg jij dan, terwijl **ik** het 'n mooie kleur vind.
Onze **smaken** verschillen niet, alleen de **manier** waarop onze **zintuigen** informatie doorgeven.
Of hoe onze **hersenen** die verwerken.
Zou kunnen, toch?
Misschien heeft de **hele wereld** wel dezelfde smaak.
JA!
Dat zou ergens wel **mooi** zijn...
Toch?
Wat kun jij toch **ongelooflijk** slap ouwehoeren als je 'n slok op hebt, Van Broekhoven...
Uit.

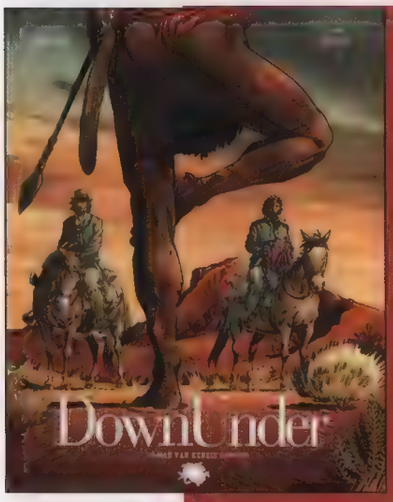

WESTERNSTRIP IN AUSTRALIË

In *Down Under* kruisen de levens van drie hoofdpersonages elkaar aan het begin van de 20e eeuw, tegen de achtergrond van de kolonisatie van Australië.

Allereerst is er de Schotse dandy Ian McFarlane, terzijde gestaan door de aboriginal Allambee en de vrijbuiter Paddy. Dan is er de Ierse weesjongen Lonàn O'Farrell die ontsnapt aan zijn hardvochtige voogd. Tot slot is er Abigail Sheenan, een vermoedelijk verplicht gedeporteerde vrouw van lichte zeden uit Engeland die haar hart op de goede plaats heeft en O'Farrell helpt met ontsnappen.

Auteur **Nathalie Sergeef** is een nieuwe naam in Nederlandstalig stripland. Zij is partner van Philippe Xavier *(Kruistocht, Conquistador)* en zet met haar ervaring als schrijfster van toneelstukken een sterk scenario neer met intriges, actie en karakterontwikkelingen. Tekenaar **Fabio Pezzi** *(Alamo)* die eerder in de *Collectie 1800* bij uitgeverij Daedalus opdook – gebruikt een tekenstijl die doet denken aan klassieke westernstrips als *Blueberry* of *Durango*. TdK

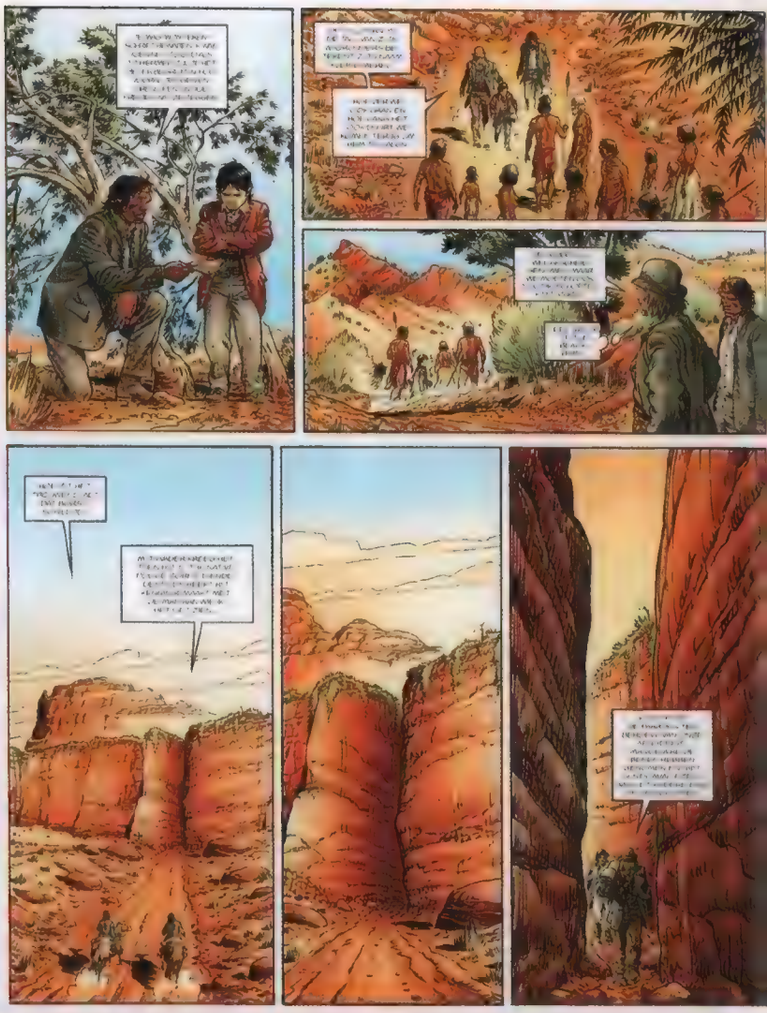

Down Under 1: De man van Kenzie's River

Pezzi & Sergeef
Medusa 2013
ISBN 978-94-615709-18
Prijs €16,95
48 pagina's
Kleur (hk)

De banneling van Tobago

Oreel & Verhulst
Paard van Troje 2013
ISBN 978-90-71937-19-4 (gewone editie)
ISBN 978-90-71937-20-0 (luxe editie)
Prijs €14,95 (gewone editie)
€34,95 (luxe editie)
48 pagina's (gewone editie)
56 pagina's (luxe editie)
Kleur (hk)

Geschiedenis met grappen en grollen

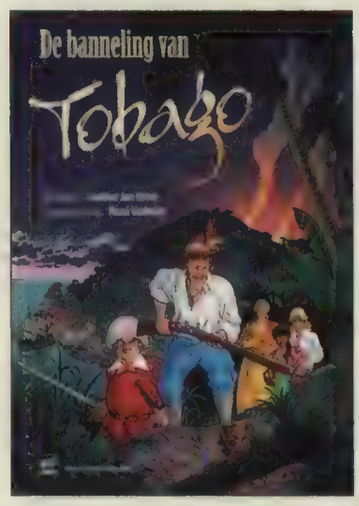

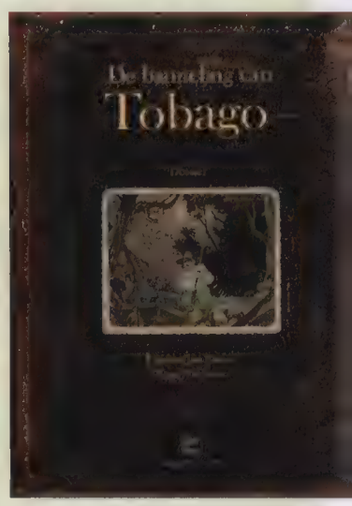

Zeeland en **Danker Jan Oreel** lijken onlosmakelijk met elkaar verbonden. Niet alleen woont de tekenaar in deze provincie maar met *De banneling van Tobago* maakt hij al zijn derde strip in klare-lijnstijl over de geschiedenis van Zeeland en zijn inwoners. Na eerder al de geschiedenis van Goes en die van Zeeland te hebben verstript, speelt zijn nieuwste strip zich voor een belangrijk deel opnieuw in Goes af. Niet verwonderlijk als je je realiseert dat de schrijver niemand minder is dan **René Verhulst**, burgemeester van deze stad.

Ook in *De banneling van Tobago* wordt een waar gebeurd verhaal met de nodige knipogen verteld. Het draait om de aanklacht van planter Lucas Pol over het schrikbewind dat gouverneur William Gayner voert op het eiland Tobago halverwege de zeventiende eeuw. Pol keert daarover gefrustreerd terug in Goes waar hij bij een notaris een verklaring aflegt.

De strip besteedt ook aandacht aan de verovering van de Spaanse zilvervloot en het dagelijkse leven in de West. Zo wordt het laten groeien van patata's (aardappelen) regelmatig genoemd en worden deze en passant ook in Nederland geïntroduceerd. Er zijn van het album twee versies; naast de reguliere editie is er een genummerde en gesigneerde versie in een oplage van 350 exemplaren die een extra dossier bevat en als bijlage een facsimile uitgave van de oorspronkelijk opgetekende verklaring van Lucas Pol. Voor de leesbaarheid is er een uitgetypte tekst naast geplaatst. TdK

Ridder Bauknecht: Te lui voor 3D

Jeroom
Harmonie 2013
ISBN 978-90-76168-60-9
Prijs €19,95
32 pagina's
Kleur (hk)

Geef geen Heineken aan ridder Bauknecht!

Uitgeverij De Harmonie heeft een bundel grappen uitgebracht met ridder Bauknecht in de hoofdrol. Bauknecht is de anti-held van de Belgische *Humo*-cartoonist **Jeroom**, geïnspireerd op de stripklassieker *De rode ridder*. *Ridder Bauknecht: Te lui voor 3D* is een absurde pastiche waarin diverse bekende andere strip- en tekenfilmfiguren en speelgoedpoppetjes in een bijrol opduiken en bierfabrikant Heineken – het Vlaamse sentiment speelt op? – het zwaar te verduren heeft. Een fraaie gimmick is het omslag: het lijkt 3D, maar zet maar eens zo'n brilletje op: Bauknecht blijft een 2D-figuur. Het boek is opgedragen aan Frans de dode ridder, een vriend van ridder Bauknecht. Ook Merlijn de tovenaar speelt een belangrijke rol, al speelt hij met zijn leven wanneer hij de ridder Heineken wil schenken. Clous in de hilarische grappen ontbreken vaak, maar dat lijkt dan ook de clou te zijn. De mooiste grap is als Bauknecht en zijn kornuiten in een gevecht verzeild zijn geraakt en te veel herrie maken. Althans, dat vindt buurman Kiekeboe, die zijn beklag gaat doen en dodelijk door een pijl wordt getroffen. De uitgeverij zal woedend zijn, realiseert Bauknecht zich. Vandaar dat hij Dikke Danny, met snor, verordonneert het bebloede shirt van Kiekeboe aan te trekken en voortaan als stripheld door het leven te gaan. Niemand doorziet het bedrog. Er komen zelfs albums uit met Danny alias Kiekeboe op het omslag, met bebloed shirt! RS

ALS BELONING BELOOF IK U EEN MAGISCH BIERGLAS DAT NOOIT LEEG GERAAKT!
BERGEN EN DALEN ZAL IK TROTSEREN OM U NAAR HUIS TE BRENGEN, MAGIËR!
Bauknecht vat de lange terugreis aan...
...en reis vol avontuur!
...bstakes!
...rgevaar!
Als beide zes maanden later bij Merlijn thuis komen...
DANK RIDDER! ZIEDAAR HET MAGISCH BIERGLAS DAT UW DEEL IS...
DRINK GERUST!
HET IS HEINEKEN.
Einde

ADVERTENTIE

Bul Super
Stripboekhandel
– sinds 1976 –
Vanouds de grootste!

Welkom
op onze nieuwe site
www.antiekestrips.nl

En natuurlijk ook
in onze winkel
Stripboekhandel
Bul Super
Breestraat 18-22
te Delft!

ADVERTENTIE

Strijensedijk 3
3295 KL 's-Gravendeel
Tel.: 06-16110888
info@profbarabas.nl

Stripwinkel Prof Barabas
Uw winkel voor antiquarische strips!

- In- en verkoop van strips
- 25.000 titels op voorraad
- Walt Disney en Vandersteen
- Originele tekeningen
- Stripgadgets en striphoesjes

In onze galerij zijn originele tekeningen te koop van diverse auteurs!

Kom eens kijken in onze nieuwe winkel in 's-Gravendeel

Internetwinkel www.profbarabas.nl

Een must voor Beatle-fans

Uitgeverij Oog & Blik houdt duidelijk van The Beatles. Na *Het kleine boek van de Beatles* en *Baby's in Black* over Stuart Sutcliffe, is er nu de fraaie strip *Epstein*, over de manager van de fab4.

Een groepje jongeren met leren jacks komt een platenzaak in Liverpool binnen en luistert naar muziek via de koptelefoons. Na een tijd komt de manager op hen af en vraagt of hij iets voor ze kan doen of dat ze van plan zijn de hele dag rond te hangen. 'We moeten over een uur optreden', zegt Paul McCartney. Het is de eerste keer dat de paden van de Beatles en Brian Epstein elkaar kruisen. Daarna zouden hun paden gedurende jaren parallel blijven lopen. Epstein geeft zijn baan in de platenzaak namelijk op en wordt manager van The Beatles. Hij sleutelt aan hun imago, regelt platencontracten en optredens, maakt ze wereldberoemd.

WOW, DANK JE. MAAR HET IS VOORNAMELIJK PAULS WERK.
EN RAAD EENS WAT IK GEREGELD HEB? BINNENKORT TREDEN JULLIE OP VOOR 350 MILJOEN KIJKERS!
OH?
EEN LIVE TELEVISIESHOW, VIA SATELLIET OVER DE HELE WERELD UITGEZONDEN
ZOIETS IS NOG NOOIT GEDAAN
TE GEK, MAN, TE GEK
HÉ, MICK EN MARIANNE HEBBEN GOEDE ACID BIJ ZICH
KOM JE MEE NAAR DE BADKAMER?
GEEN LSD MEER VOOR MIJ IK HOU HET BIJ THEE VANAVOND
JE WORDT TOCH NIET TE BRAAF, HE?

Epstein – Het brein achter The Beatles

Beekes
Oog & Blik/ Bezige Bij 2013
ISBN 978-90-5492-385-5
Prijs € 24,90
178 pagina's
Zwart/wit (sk)

Het brein achter The Beatles wordt door striptekenaar **Jaron Beekes** in zijn nieuwe stripboek dan ook terecht op de voorgrond geplaatst. In fraaie klassieke zwart/wit-beelden schetst hij het leven van een man die weliswaar succesvol is in zijn werk, maar die het privé niet makkelijk heeft in het bekrompen Engeland van de jaren 1950/1960. Hij worstelt met zijn joodse afkomst en vooral met zijn homoseksualiteit en drank- en drugsverslaving. Wanneer de band vanwege de hectiek niet meer wil optreden, valt Epstein in een zwart gat. In 1967 overlijdt hij aan een overdosis pillen, mogelijk door zelfmoord.

Beekes heeft een mooi boek gemaakt over de manager van één van de grootste popgroepen van de afgelopen vijftig jaar. Omslag en achterflap ondersteunen de titel fraai: op het omslag The Beatles met Epstein daarachter, allen van voren gezien. De achterflap toont allen van achteren, met Epstein dit keer vooraan... Een must voor Beatles-fans. RA

De uitroeptekens staan voor de volgende waardeoordelen:

!!!!! grote klasse!
!!!! kopen!
!!! middenmoot
!! mwâh
! kastvulling
... door 't putje

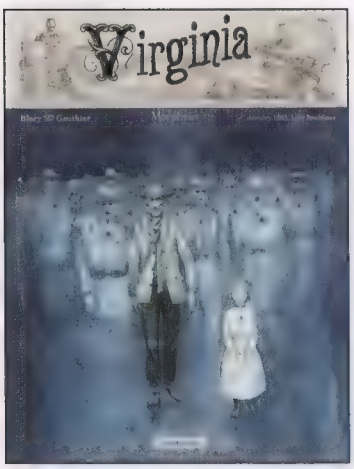

Psychedelische western

Virginia is duidelijk geen western van dertien in een dozijn. Dat het verhaal zich afspeelt tijdens de Amerikaanse Burgeroorlog is niet de nieuwigheid; wel de bijna psychedelische toestand waarin hoofdpersonage Doyle gedurende het hele album verkeert. Doyle is een oud-korporaal uit het Zuidelijke leger die als scherpschutter de opdracht krijgt een generaal van de Noordelijken te elimineren. Als hem dat lukt wordt met hetzelfde schot ook diens dochter om het leven gebracht. Doyle zoekt zijn heil in de morfine en de drank en raakt in meerdere conflicten verzeild. Onderwijl worden we in flashbacks geconfronteerd met zijn verleden en zijn waanbeelden als hij te pas en te onpas het jonge meisje ziet opdoemen.

Séverine Gauthier biedt de lezer een onaangepast verhaal van een man in nood. De tekeningen van **Benoît Blary** lijken vaak niet af; hij hanteert een schetsmatige stijl en zijn inkleuring is van veel dezelfde bruin- en geeltinten voorzien. Aan het eind van het album moet de langzaam wegkwijnende Doyle plots keuzes maken. Dat haalt de lezer weer bij les. Er volgen nog twee delen. Nog twee kansen om alsnog meegesleept te worden in dit drama. TdK

Virginia 1: Morpheus

Blary & Gauthier
Casterman 2013
ISBN 978-90-303-6658-4
Prijs €8,50
56 pagina's
Kleur (sk)

Tanguy & Laverdure 26: Gevangene van de Serviërs

Fernandez & Laidin
Arboris 2013
ISBN 978-90-343-0487-2 (sk)
ISBN 978-90-343-0488-9 (hk)
Prijs € 8,95 (sk)
€ 18,95 (hk)
56 pagina's
Kleur (sk+hk)

Nieuwe kennismaking valt goed

Uitgeverij Arboris heeft nieuw leven geblazen in de Nederlandse uitgave van de *Tanguy & Laverdure*-avonturen. Na 25 jaar is er weer een album van het befaamde pilotenduo van de Franse luchtmacht: *Gevangene van de Serviërs*. Men wil ook de twee andere nog niet in het Nederlands verschenen albums op korte termijn uitbrengen.

Het scenario is van **Jean-Claude Laidin** (oud-jetpiloot) en het tekenwerk is van **Yvan Fernandez**, de vroegere assistent van Christian Denayer *(Alain Chevallier, Brokkenmakers)*. Merkwaardig is dat niet hij maar **Eric Loutte** *(Biggles)* het omslag tekende, in een andere stijl dan die van het binnenwerk. Los van deze stijlbreuk valt de hernieuwde kennismaking met de strip niet tegen. *Gevangene van de Serviërs* is een interessant avontuur, waarbij ook de luchtvaartliefhebber aan zijn trekken komt met allerlei technische informatie zonder dat het hinderlijk is voor de afwikkeling van het verhaal.

Het 26e avontuur speelt zich af in augustus 1995, waarin de Franse luchtmacht in Navo-verband luchtsteun geeft aan de internationale troepenmacht die zonder veel succes probeert een einde te maken aan de Servische bezetting van grote delen van Bosnië (denk aan de val van Srebrenica op 11 juli 1995). Als Laverdure tijdens een verkenningsmissie wordt neergehaald en in handen valt van de Serviërs, laat Tanguy zich per parachute in vijandelijk gebied droppen om op zoek te gaan naar de geheime basis waar zijn kameraad wordt vastgehouden.

Het tweetal van de Franse luchtmacht werd bedacht door scenarist Jean-Michel Charlier. *Asterix*-tekenaar Albert Uderzo nam het tekenwerk voor de eerste albums op zich. De serie werd gezien als de tegenhanger van *Buck Danny*, waarin Amerikaanse piloten de hoofdrol speelden. In Frankrijk verschenen ook een van de strip afgeleide tv-serie en een film. Het enige minpunt van de strip is de clowneske rol van Laverdure, die qua uiterlijk overigens is gebaseerd op een jonge Uderzo. Laverdure haalt af en toe zulke strapatsen uit dat zijn rol als piloot in de Franse luchtmaat eigenlijk niet geloofwaardig is. Zo'n idioot wil je niet in dienst hebben.

In Frankrijk gaat Dargaud met de serie door. Alleen... Ferrandez tekent mooi, maar erg langzaam. Eens in de vier jaar is er een verhaal af. Naar verwachting kiest Dargaud voor een constructie à la *Blake en Mortimer* waarbij verschillende teams werken aan verschillende verhalen. Hopelijk zijn de verkoopresultaten van de drie *Tanguy & Laverdure*-albums voor Arboris zo positief dat de uitgeverij in de toekomst ook de nieuwe delen zal publiceren. RS

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

Harry Octane 1: Transam

Papazoglakis
Daedalus 2012
ISBN 978-90-88103-66-7
Prijs €7.95
48 pagina's
Kleur (sk)

Aangename pulp maar geen 'Tarantino'

Een *road movie* in Tarantino-stijl, alleen niet met de creativiteit en vindingrijkheid van een Tarantino-script, laat staan met de vlijmscherpe dialogen.

De immens populaire autocoureur Harry Octane is prompt zijn populariteit en zijn carrière kwijt als hij in Italië door een domme actie 27 toeschouwers de dood in jaagt. Wat rest is een teruggetrokken bestaan vol verbittering in *redneck country*. Tot Octane uit zijn lethargie wordt gehaald voor een klusje: de dochter van een zakenman dwars door de VS smokkelen om het meisje aan het drugsmilieu te onttrekken.

Natuurlijk veel auto's en die zien er flitsend uit, zoals de hele regie en vormgeving van dit boek van **Christian Papazoglakis** flitsend is. Maar waarom het nodig is om uitgerekend Octane in te huren voor het klusje, blijft onduidelijk. Beetje karren over kaarsrechte interstates, hier en daar gehinderd door geboefte dat feitelijk aan jouw kant staat: kind kan de was doen. Aangename pulp, maar zeker geen edelpulp op het niveau van inspiratiebron Quentin Tarantino. NU

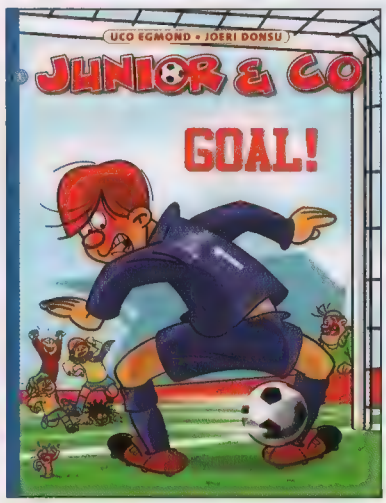

Junior & Co 1: Goal!

Donsu & Egmond
Strip2000 2013
ISBN 978-90-70060-39-8
Prijs €8,95
48 pagina's
Kleur (sk)

Voetbalstrip met blunderende keeper in hoofdrol

Vandaag de dag verschijnen er veel voetbalstrips in Frankrijk. Het zijn losstaande grappen of humoristische belevenissen, al dan niet geïnspireerd op bestaande clubs, voetballers of gevallen voetbalcoaches. Ook Nederland kent in deze lijn een nieuwe voetbalstrip: *Junior & Co*, die in het jeugdblad *Goal!* wordt voorgepubliceerd.

In de strip draait het om keeper Junior, die vaak blunders maakt bij FC Rapido, een kleine club uit Nergenshuizen. Een origineel gegeven, een keer een keeper in de hoofdrol. Doorgaans zijn het nogal kleurloze figuren in een team, maar af en toe zitten er dwaze types tussen de doelmannen. Naast Junior spelen ook uitvinder Big D, spits Zoef, aanvaller Ronny en coach De Sergeant een rol, net als Zara, de zus van Zoef op wie Junior een oogje heeft. Laat het maar aan **Uco Egmond** over, een ervaren maker van dit soort stripprojecten, om zulke personages te bedenken er een geheel van te maken. *Junior & Co* is een leuke kinderstrip in een vlotte stijl die af en toe wat gedigitaliseerd en clean overkomt. Voor scenarist **Joeri Donsu** betekent dit eerste deel *Goal!* zijn debuut. RS

[EN VERDER]

Alex 32: De laatste verovering (Martin/Jailloux,Casterman). Na het Westen te hebben onderworpen besluit Julius Caesar zich op het Oosten te richten. Hij belast Alex met de taak om de magische ring van de grote veroveraar Alexander de Grote op te sporen. De zoveelste goede, spannende aflevering in deze reeks. BP

Amy Whinehouse (Fernandez/Eudeline, Jungle Thriller). Als je tot de Club 27 hoort, ben je een wereld-beroemd muzikant die na een tumultueus leven gestorven is op z'n 27e, zoals Jimi Hendrix, Janis Joplin, Brian Jones, Kurt Cobain en Amy Whinehouse. Van deze laatste is nu een stripbiografie verschenen. Het is de bedoeling dat er van de andere leden van de club ook zo'n strip verschijnt. Patrick Eudeline (tekst) en Javi Fernandez (tekeningen) houden het nog redelijk beschaafd in hun strip over Whinehouse, die mooie muziek maakte maar zich ook willens en weten doodzoop en -snoof. RS

Berentand 1: Max (Yann/Henriet, Dupuis). In het Silezië van de jaren 1930 delen de vrienden Max, Werner en Hanna een passie voor luchtvaart. De oorlog drijft hen echter uit elkaar. Uitstekend eerste deel waarin de belevenissen van Max centraal staan... en wat een prachtige vliegtuigtekeningen! Deel 2, waarin Hanna de hoofdrol speelt, komt eraan. BP

Black Stone 2: New York (Chabbert, Corbeyran, Glénat). Ghotic-achtige strip over wat de occulte krachten van de magie in gang kunnen zetten. Pretenties maken nog geen beklijvend geheel. RS

Svoboda! 1: Van Praag naar Tcheliabinsk

Pendanx & Kris
Daedalus 2012
ISBN: 978-90-8810-381-0
Prijs € 17,95
48 pagina's
Kleur (hk)

Vergeten oorlog in Oost-Europa

Svoboda! 1 is een spannende introductie in de vaak onderbelichte geschiedenis van de Eerste Wereldoorlog in het oosten van Europa. De ondertitel van de strip van tekenaar **Jean-Denis Pendanx** en scenarist **Kris** – *Denkbeeldig oorlogsdagboek van een soldaat uit het Tsjechische legioen* – maakt duidelijk waar de strip over gaat. En hoewel het betreffende oorlogsdagboek fictie is, komt de strip authentiek over.

Het tekenwerk geeft mede door het stijlvolle kleurgebruik een bijzondere kijk op de Grote Oorlog. De dialogen zijn goed, al komen de fictionele teksten uit het oorlogsdagboek soms wat dweperig over. *Svoboda! 1* voert de lezer langs de politieke intriges, revolutionaire groeperingen en bloederige veldslagen die plaatsvonden tijdens de Eerste Wereldoorlog in Oost-Europa. Wel is het jammer dat een duidelijke uitleg over de loop van de oorlog ontbreekt. RSp

Chapman 2: Jaren van goud en bloed (Kamenica/Papazoglakis/Paquet/Bernard. Daedalus). Interessante biografische strip over Colin Chapman, de schepper van het merk Lotus en bijbehorende Formule 1-autoraceteam. Een geniale man, maar niet altijd even sympathiek. RS

Fokke & Sukke 4: Aan de kinderen (Reid/Geleijnse/Van Tol, Catullus). Fokke en Sukke nemen geen blad voor de mond in deze grappenbundel met en over kinderen. Het onderschrift 'opvoedkundig' moet met een korreltje zout worden genomen gezien de vraag aan een verse moeder naast de wieg: 'Was het een keizersnee... ...of gewoon een kutbevalling?'. TdK

ADVERTENTIE

www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl
www.yendor.nl

ADVERTENTIE

De best gesorteerde stripwinkel in de Zaanstreek!

Stripboekhandel
De 9e kunst

Voor nieuwe en bijzondere albums

Altijd leuke aanbiedingen!

Veeringstraat 54
1502 NM Zaandam
tel. 06-28919687

Zie de website voor de huidige acties!

www.stripboekhandelde9ekunst.nl

'Nessun Dorma' – 'Niemand mag slapen!'

Sparreboom
Fortmedia 2013
ISBN 978-90-77219-64-5
Prijs €12,50
52 pagina's
Zwart/wit (sk)

Simon & Betty

Sparreboom
Eigen beheer 2013
ISBN geen
Prijs €10
48 pagina's
Zwart/wit (sk)

JE LIÉGT!
..AU, AU..!
OPA VAN DAM OP Z'N BEST. WEL LEUK VOOR HEM DAT ER NU EENS NIEMAND ONTBREEKT.
MAMMA!..
..OPA WIL EEN HARTVERSTERKER.
EEN BORREL.
NEE JOH, GEEN GLAS...
..EEN FLES!

Aangenaam toegankelijk

Het bijzondere aan de strips van **Kees Sparreboom** zijn de realistische soms aan voyeurisme rakende scenario's. Hoewel niet precies duidelijk is wat fantasie is en welke gebeurtenissen op waarheid berusten, heb je constant het gevoel een (auto)biografie te lezen. In *Nessun Dorma* verhaalt hij via zijn alter ego Koos Dennetak over zijn belevenissen die hij meemaakt in militaire dienst. Hij ontmoet daar Paul Roda die een talentvolle klassieke zangstem heeft. Als Roda in de gevangenis belandt, wordt het contact verbroken totdat Dennetak jaren later opnieuw op zoek gaat. De titel van het album is symbolisch en verwijst naar de laatste aria uit de laatste opera van Puccini.

In *Simon & Betty* vertelt Sparreboom een heel ander verhaal. Centraal staat Simon van Dam een avonturier, rouwdouwer maar ook iemand met een klein hartje. Van Dam neemt het niet zo nauw met de huwelijkse trouw maar blijft wel eeuwig verliefd op zijn vrouw Betty met wie hij vier kinderen krijgt. Sparreboom neemt zijn lezers mee in kleine en grotere belevenissen. In soms grote tijdstappen passeert een compleet mensenleven de revue op een toegankelijke en ingetogen manier. Zijn tekenstijl is zoals we dat van hem gewend zijn van vorige strips: zwart/wit, schetsmatig en weinig gedetailleerd. TdK

[EN VERDER]

Kaamelott 7: Tegenaanval op Carmelide (Dupré/Astier, Casterman). Een half jaar later dan aangekondigd is deel 7 van *Kaamelott* in de winkels verschenen. De sullige koning Arthur laat zijn vrouw Guenièvre ontvoeren en moet haar, met al even onbeholpen assistenten, weer zien te vinden. Steven Dupré is prettig op dreef in deze humoristische avonturenreeks. TdK

De Madonna van Pellini 1: Lamb House (Rivière/Federici, Medusa). In het Londen van 1891 meldt de jonge Nora De Wing zich bij een instituut voor psychische studies om haar paranormale talenten verder uit te diepen. Dat had ze beter niet kunnen doen. Briljant tekenwerk en inkleuring van Riccardo Federici maken dit ietwat warrige scenario meer dan de moeite waard. BP

De pijl van Nemrod 6: De moord (Bollée/Mangin, Silvester). De zoektocht naar de waarheid levert niet altijd het gewenste resultaat op, zo ervaart schrijver Archibald Redmore als hij teruggaat in het verleden. De complexe verhaallijn culmineert in moord en doodslag. TdK

Re-Mind 2 (Mutti/Alcante, Medusa). Tien jaar na 9/11 houdt de FBI zich nog volop bezig met terrorismebestrijding. Ze zetten zeer geavanceerde technologie in waarmee ze bij mensen hun geheugen kunnen aftappen om informatie over geplande aanslagen te achterhalen. Nood breekt wet, heet dat dan. Aardige actiestrip. RS

Simon de Samaritaan 2: De straffen van de Dode Zee (Rouge/Le Berre, Medusa). Leuke, vlotte strip waarin Simon de Samaritaan zich een avonturier en detective avant la lettre toont. Dit keer moet hij de kruisiging van een onschuldige voorkomen door met actie en diplomatie de ware dader op te sporen èn te laten bekennen. TdK

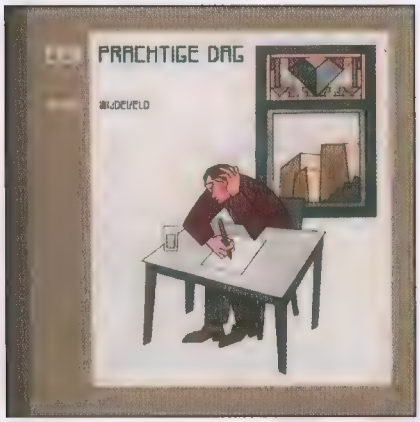

Een prachtige dag

Wijdeveld
Mooi weer 2012
ISBN 978-90-819950-0-9
Prijs €17,50
72 pagina's
Kleur (hk)

De Amsterdamse School in familiegenen

Een prachtige dag is een bundeling van cartoons met onderschrift die **Michiel Wijdeveld** tussen 2006, het jaar nadat zijn eerste bundel *In plaats van bloemen* verscheen, en 2012 tekende. Hij tekent met ecoline in zijn typische stijl die vaak wordt vergeleken met die van Joost Swarte.

Net als Swarte heeft Wijdeveld zich hierbij laten inspireren door het werk van zijn overgrootvader Hendrik Theodorus Wijdeveld. Hij was een bekende architect (1885-1987) van de Amsterdamse School maar ook ontwerper van meubels, kleding en andere gebruiksvoorwerpen, typograaf en redacteur van het blad *Wendingen*. Dat blad was een uithangbord van de stijl van de Amsterdamse School. Hendrik Wijdeveld ontwierp ondermeer het Nederlandse paviljoen tijdens de Wereldtentoonstelling in 1930 in Antwerpen.

Michiel Wijdeveld tekent alledaagse situaties die pas hun betekenis krijgen door het onderschrift. Er zit een melancholische ondertoon in zijn cartoons, al zijn sommige ook harder van aard. Het zijn meestal herkenbare situaties, heerlijk beschamend, gewoon grappig of absurd.

Wijdeveld doet overigens meer dan cartoons tekenen. Zo heeft hij een drietal glas-in-loodramen in het Amsterdamse Grand-café De Ysbreeker ontworpen, en maakt hij affiches, prenten, ansichtkaarten en ex-librissen. TdK

Witte Klauw 1: Het ei van de koningsdraak (Le Tendre/Taduc, Dargaud). In het hooggebergte, dat Tibetaans aandoet, krijgt een vermaard drakendoder het ei van de koningsdraak in handen met de droge boodschap het drakenjong een fantasievolle jeugd te bezorgen. Het geheel onder het kritische oog van een jonge krijgsvrouw. Binnen kaders vol vrolijk geweld, wapengekletter en martiale kunsten voltrekt zich een klein drama. RB

Ys de legende 1: Verraad (Istin/Nenadov, Medusa). Gradlon is de zoon van een clanhoofd die op een uiterst pijnlijke wijze wordt klaargestoomd voor de macht. Na zijn inwijdingsrituelen wachten hem helaas niets dan verraad en geweld. Aan het eind van dit deel ontpopt hij zich ook nog eens als een begenadigd verloskundige. Het sublieme tekenwerk van Nenadov doet Istins goede verhaal alle eer aan. BP

ADVERTENTIE

ADVERTENTIE

catawiki

catawiki.nl
catawiki.be

Wekelijkse Stripveilingen

bieden vanaf €1

- Bieden vanaf **vrijdag**
- Kavels lopen op **maandag, woensdag en donderdag** af vanaf 20:00 uur
- Aanbod van **professionele en particuliere** aanbieders

catawiki.nl/stripveiling

's Werelds grootste catalogus & veilinghuis voor verzamelaars

→ AGENDA

AANVULLINGEN? VERTEL HET ONS! STUUR NIEUWS OVER BEURZEN, TENTOONSTELLINGEN OF ANDERE INTERESSANTE STRIPEVENEMENTEN AAN **AGENDA@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR **POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.**

- ***t/m 22 september 2013*** *Expo 'Kim Duchateau: Enzovoort...', Meeting- en Eventcentrum Staf Versluys, Kapelstraat 76, Bredene, België, info: www.stafversluys-centrum.be*
- ***t/m 6 oktober 2013*** *Expo 'Robbedoes – Van hand tot hand', Belgisch Stripcentrum, Zandstraat 20, Brussel, België, info: www.stripmuseum.be*
- ***t/m 27 oktober 2013*** *Expo 'Pixar: 25 Years of Animation', Amsterdam Expo, Gustav Mahlerlaan 24, Amsterdam, info: www.amsterdamexpo.nl*
- ***t/m 27 oktober 2013*** *18e Nederlands Cartoonfestival, Het Markiezenhof, Steenbergsestraat 6-8, Bergen op Zoom, info: www.markiezenhof.be*
- ***t/m 3 november 2013*** *Expo 'Asterix & Obelix met de Franse slag', Nederlands Stripmuseum, Westerhaven 71, Groningen, info: www.stripmuseum.nl*
- ***t/m 18 december 2013*** *Expo 'Nerotica', Marc Sleen Museum, Zandstraat 33-35, Brussel, België, info: www.marc-sleen.be*
- ***t/m 31 december 2013*** *Expo 'Weet ik veel. Gewoon een vogel – De natuur van Peter van Straaten', Kasteel Groeneveld, Groeneveld 2, Baarn, info: www.kasteelgroeneveld.nl*
- ***21 t/m 22 september 2013*** *De StripBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/destripbazaar*
- ***28 september 2013 t/m 12 januari 2014*** *Expo Strips! – 200 jaar Nederlands beeldverhaal, Museum Meermanno/Huis van het boek, Prinsessegracht 30, 's-Gravenhage, info: www.meermanno.nl*
- ***19 oktober 2013*** *8e Kressedag, Kressemuseum, Turfmarkt 20, Gouda, www.kressemuseum.nl*
- ***19 t/m 20 oktober 2013*** *FACTS 2013, Flanders Expo, Maaltekouter 1, Gent, België, info: www.facts.be*
- ***26 t/m 27 oktober 2013*** *Stripfestival Breda, Chassé Theater, Claudius Prinsenlaan 8, Breda, info: www.stripfestivalbreda.nl*
- ***2 t/m 3 november 2013*** *De BoekenBazaar, De Bazaar, Montageweg 35, Beverwijk, info: www.debazaar.nl/deboekenbazaar*
- ***13 t/m 15 december 2013*** *Stripgids festival Turnhout, Cultureel Centrum De Warande, Warandestraat 42, Turnhout, België, info: www.stripturnhout.be*
- ***8 t/m 9 maart 2014*** *De Stripdagen, Evenementenhal Gorinchem, Franklinweg 2, Gorinchem, info: www.destripdagen.nl*
- ***30 t/m 31 augustus 2014*** *29e Brabants Stripspektakel, Health & Sports Club Valkencourt, Heerkensdreef 15, Valkenswaard, info: www.brabantsstripspektakel.nl*

Geschiedenis van 200 jaar Nederlands beeldverhaal

Museum Meermanno/Huis van het boek in Den Haag stond tot op heden niet echt te boek als een mekka voor stripliefhebbers; het museum zet met de tentoonstelling *Strips! – 200 jaar Nederlands beeldverhaal* een eerste forse stap om ook een stripboekenmuseum te worden. Tevens is het een ontwikkeling die richting het verwerven van de stripcollectie van het NIBBI beweegt. In dit Nederlands Instituut voor het Beeldverhaal en de Boekillustratie is de collectie van ex-stripwinkelier, uitgever, megaverzamelaar en catalogussamensteller Hans Matla ondergebracht. De tentoonstelling toont dan ook stripverhalen in zijn allereerste vorm, de centsprenten, tot en met de meest recent uitgegeven exemplaren. De expositie is chronologisch van opzet en de bezoeker wordt door alle jaren, vormen en uitingen van de strip geleid. Zo wordt ondermeer aandacht besteed aan dierenstrips, reclamestrips, politieke strips, familiestrips en aan digitale uitingen die recent opmars maken. Dat ook het maken van strips veel ontwikkelingen heeft doorgemaakt wordt eveneens uitgebreid belicht: technieken, de kunst van het tekenen en het maken van een scenario. Dit alles wordt letterlijk in beeld gebracht door duizenden stripvoorbeelden, antieke en bijzondere albums, originele tekeningen, documentaires en interview met stripdeskundigen.
Het is niet alleen maar kijken en luisteren in deze tentoonstelling. Er wordt ook een striptaxatiedag, een stripboekenbal, een stripmarathon en in de kerstvakantie een stripdag georganiseerd.
Ter gelegenheid van de expo verschijnt bij uitgeverij Lecturis een publicatie met dezelfde titel als de expo. Stripkenners Willem van Helden, Rob van Eijck, Jos van Waterschoot en Joost Pollmann lichten ieder een periode uit de geschiedenis van de strip toe. De eindredactie is in handen van Hans Matla. Margreet de Heer schrijft en tekent een publieksmagazine.

Blijkens bijgaand affiche hoopt men ook op Franstalig publiek. TdK
Meer info: zie agenda.

[SERVICE SPREAD]

→ HET VAK

DEZE RUBRIEK IS BESTEMD VOOR MUTATIES IN HET ROERIGE STRIPWERELDJE, ALSMEDE VOOR MELDINGEN VAN OVERLIJDEN. FUNCTIEWIJZIGINGEN, WISSELINGEN VAN UITGEVER OF DISTRIBUTEUR, VERHUIZINGEN... HIER LEEST U ER ALLES OVER. STUUR MUTATIES AAN **HETVAK@STRIPSCHRIFT.NL** OF NAAR POSTBUS 84206, 3009 CE ROTTERDAM.

THOM ROEP

DIMITRI HEIKAMP

➤ WAARHEEN?

Steve Jobs ontving postuum een Disney Legend Award van het Disney-concern. Jobs was aandeelhouder en bestuurslid en ontvangt de prijs vanwege zijn werk als investeerder in en bestuurder van de samenwerking tussen Disney en Pixar. Hij heeft daarmee 'de Disney-magie tot leven gebracht'. Ook John Goodman en Billy Christal – sterren van Monster University – ontvangen de award die de hoogste onderscheiding binnen het concern is en gegeven wordt aan uitzonderlijke visionairs en artiesten.

Thom Roep, ex-hoofdredacteur van het vrolijke weekblad *Donald Duck*, is door Disney een Disney Publishers Milestone Award toebedeeld. Roep heeft veertig jaar voor het Nederlandse weekblad gewerkt en ontvangt de prijs als erkenning voor een buitengewone prestatie in marketing, promotie of sales. Het concern eindigt haar betoog met de lovende zin: 'Thom Roep heeft van Donald Duck een Nederlandse held gemaakt en hierdoor is Thom zelf ook een held geworden voor velen'. Roep ontving de prijs tijdens een jaarlijks evenement in Bologna.
Inmiddels heeft hij afscheid genomen bij uitgeverij Sanoma. Op maandag 12 augustus ontving hij in de kantine(!) van het bedrijf een lintje uit handen van minister Ronald Plasterk. Hij mag zich nu Ridder in de Orde van Oranje-Nassau noemen.
In mei 2013 is Thom Roep als hoofdredacteur opgevolgd door Dimitri Heikamp.

Tijdens de Comic-Con International in San Diego, de grootste stripbeurs van de Verenigde Staten, zijn de Eisner Awards 2013 uitgereikt. De Vlaming **Brecht Evens** was in twee categorieën (Best U.S. Edition of International Material en Best Painter/Multimedia Artist – Interior Art) genomineerd maar moest het in beide gevallen afleggen tegen **Juanjo Guarnido**. In totaal werden ruim dertig awards uitgereikt; andere winnaars waren **Chris Ware** *(Building Stories)* en **Naoki Urasawa** *(20th Century Boys)*. Ondermeer **Lee Falk** *(The Phantom, Mandrake the Magician)* en **Al Jaffee** *(Mad)* kregen een plaatsje in The Hall of Fame.

Pieter van Cleef werkt vanaf 1 augustus niet meer bij Comic House. Omdat – zoals hij zelf zegt – de markt voor illustratie, strips en animatie nog steeds zwak is en naar verwachting de komende tijd ook niet aantrekt, werd zijn contract van een half jaar niet verlengd. Van Cleef heeft nog wel een eigen studio gericht op illustratie en grafisch ontwerp en hij is nog voorzitter van de Beroepsvereniging Nederlandse Stripmakers (BNS).

Philippe Delaby heeft tijdens het stripfestival van Middelkerke het Gouden Potlood ontvangen. Delaby tekent vooral reeksen met een historische achtergrond waarvan *Murena* de bekendste en meest succesvolle is. Verder tekende hij verhalen in de reeks *Verhalen en legenden*, *De poolster*, een deel uit de serie *De klaagzang van de verloren gewesten* en het boek *Highlanders*. **Bruno de Roover** *(Café Cowala)* ontving de Rookie Award.

Albert Uderzo is op de nationale Franse feestdag (14 juli) dit jaar nog een graad geklommen in het Légion d'Honneur. Hij mag nu de titel Officier dragen.

Ahoy!
Mis ze niet!

JAN PIETER GLERUM / FOTO WILLEM NABER

➤ WAARVOOR?

Op vrijdag 16 augustus overleed **Jan Pieter Glerum**. Glerum was een bekend veilingmeester met een uitgebreide collectie stripboeken. Bij het grote publiek werd Glerum bekend dankzij het Tros-televisieprogramma *Eenmaal, andermaal* waar hij presentator en veilingmeester was. Voor Teleac presenteerde hij het programma *Antiek* en voor SBS6 *Del Arte*.

Na zijn studie Kunstgeschiedenis ging hij werken voor veilinghuis Mak van Waay, later overgenomen door Sotheby's. Als directeur verzorgde hij veilingen en taxaties over de gehele wereld. In 1989 startte hij zijn eigen veilinghuis Glerum c.s., later Amsterdam Auctioneers Glerum. Als jongen van drie kreeg hij zijn eerste strips van zijn ouders. Het was de basis voor een collectie die uit duizenden strips zou gaan bestaan. Zijn favorieten waren *Tom Poes*, *Asterix*, *Robbedoes*, *Lucky Luke*, *Michel Vaillant* en *De Marsupilami*.

In 2007 – het jaar waarin hij de feestelijke presentatie verzorgde van het Dik Bruynesteyn-album *Appie Happie terug van weggeweest* van uitgeverij Stripstift – werd Glerum benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau. Jan Pieter Glerum werd 70 jaar.

→ WINNEN

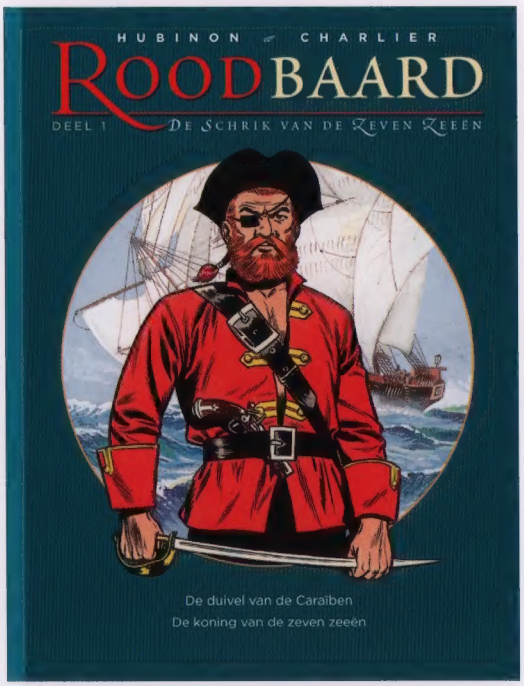

Na de allereerste aankondiging dat Sherpa de strip *Roodbaard* zou gaan heruitgeven hebben we er toch nog even op moeten wachten, maar binnenkort is het dan echt zover.

Een bundeling van de eerste twee lange verhalen ligt dan in de winkels. *Stripschrift* geeft in samenwerking met de uitgever vijf exemplaren weg aan inzenders van het goede antwoord op de vraag:

Wat is de naam van het schip van Roodbaard; een naam die hij aan meerdere van zijn schepen gaf?

Stuur het antwoord
vóór 1 oktober 2013 naar

Roodbaard-prijsvraag
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
of naar winnen@stripschrift.nl

Bij meer dan vijf goede oplossingen zal er worden geloot. De winnaars maken we in een volgend nummer bekend.

Maximaal één inzending per adres en discussiëren over de uitslag doen we natuurlijk niet.

STRIPSCHRIFT COLOFON

JAARGANG 46 • NUMMER 4 (433) • SEPTEMBER 2013

's Werelds oudste stripinformatieblad verschijnt 8 maal per jaar en wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie.

Redactie
Teus de Kruijf, Arco van Os, Rik Sanders

Medewerkers
Ruben Acohen, Olav Beemer, Ruud Booms, Peter Breedveld, Marq van Broekhoven, Uco Egmond, Erik van der Hoeven, Frans Jansen, Frits Jonker, Vanya Pieters, Bert Post, Rik Spanjers, Steven Stapel, Erwin Suvaal, Noël Ummels, Rudy Vrooman, Hennie van der Zouw

Aan Stripschrift is in 2011 de P. Hans Frankfurther-prijs voor bijzondere verdiensten toegekend.

Omslag
Petar Meseldzija

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
t 010-2201063
e redactie@stripschrift.nl
@Stripschrift
Stripschrift

Abonnementen
Een abonnement omvat 8 nummers en wordt daarna telkens stilzwijgend verlengd. Eventueel gemiste nummers zijn te bestellen via onze Back Issue Service.

Maak het juiste bedrag over op girorekening 9347590 ten name van Stichting Uitgeverij Stripstift te Rotterdam.
Nederland € 50,00
België € 53,00
Other countries € 67,00
IBAN NL07 INGB 0009 3475 90
SWIFT/BIC INGBNL2A
Bedragen zijn inclusief 6% BTW
Maximaal 2 abonnementen per adres.
Opzeggingen schriftelijk richten aan de uitgever, uiterlijk twee nummers voor het aflopen van het abonnement.

Reprorecht
Het overnemen, maar ook het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie.

Materiaal
Ongevraagd toegestuurd materiaal wordt niet geretourneerd. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs.

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met de uitgever, of e-mailen naar adverteren@stripstift.nl

Druk
Printec Offset, Kassel, Duitsland

Uitgever/Distributie Nederland

Stichting Uitgeverij Stripstift
Kleine Beer 467
3067 ZW Rotterdam
t 010-2201063
e uitgever@stripstift.nl
w www.stripstift.nl
KvK Rotterdam 24335843

Distributie België
Pinceel, Leuven

Stripschrift wordt uitgegeven in opdracht van Het Stripschap. Leden van Het Stripschap krijgen € 1,25 korting op de abonnementsprijs.

ISSN 0165-845X

2000 STRIP

STRIPS MET HUMOR

September 2013

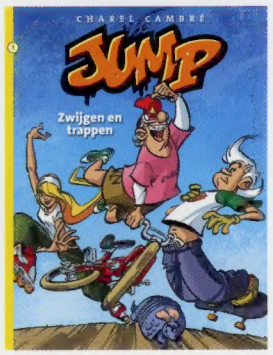

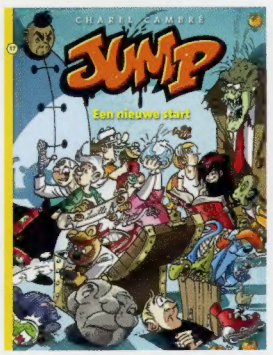

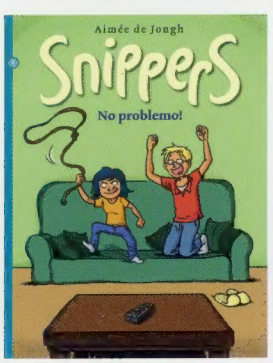

Timo 3: Vette avonturen!

Samen met zijn vrienden beleeft het konijn Timo komische avonturen in het bos. Zo verandert kabouter Wijsneus in een kikker nadat hij mevrouw de heks stom heeft genoemd. Ook het wereldkampioenschap voetbal maakt veel los bij de vrienden. De gagstrip, geschikt voor jong en oud, verschijnt wekelijks in Kidsweek Junior, de populaire krant voor kinderen.

www.strip2ooo.nl